

TORE

1972
15

TÖRE

AYLIK FİKİR VE SANAT DERGİSİ

GENEL DURUM

Anayasa Değişikliği

Doç. Dr. NECMETTİN HACIEMİNOĞLU

Dündar Taşer'in Ardından

Doç. Dr. EROL GÜNGÖR

Dünden Bugüne Geçiş

ARIF NİHAT ASYA

Dündar Taşer İçin Kitabı

Doç. Dr. MEHMET ERÖZ

İşçi - Köylü Sloganının Gerçek Anlamı

Doç. Dr. CEVDET GÖKALP

Bilge Tonyukuk'un «Deniz Seferi»

NAHİT DİNÇER

Kültür Kavramı : Manevi ve Milli Kültür

YETİK OZAN

Bağlama

Doç. Dr. AHMET DEMİR

Teknoloji ve Ekonomi

D ENİZ DAĞOĞLU

Doç. Dr. Mehmet Eröz İle Bir Konuşma

HASAN ORALTAY

Türkiye Esir Türklere Yanlış Tanıtılıyor

HAYATİ BAKİ

Taşer Yabgu

Asistan AHMET GÖKÇEN

Köyden Şehire İşgücü Göçü

YIL 4 DEVRE 2 SAYI 15 AĞUSTOS 1972

Kurucusu

HALİDE NUSRET ZORLUTUNA

Sahip ve Neşriyat Müdürü

EMİNE İŞINSU

İdare Müdürü

MUSTAFA KARAPINAR

Merkez Temsilcisi

DENİZ DAĞOĞLU

Merkez Sekreteri

RUHİ ÖZKANLI

Ankara Temsilcisi

ŞEVKET YAHNİCİ

Her türlü haberleşme adresi

TÖRE

P.K. 211 Kızılay — ANKARA

Havale

10071978 numaralı posta çeki

İLÂN : ÖZEL ŞARTLARA TABİDİR

ABONE ŞARTLARI

Yurt içi yıllık 36 TL.

Yurt dışı yıllık 72 TL.

Dergimizdeki yazılar, dergimizin ismi ve yazının çıktığı sayı ve sayfa belirtilmeden iktibas edilemez.

Merkez : İstanbul

Şube : Ankara

GENEL DURUM

Anayasa Değişikliği

Geçen bir aylık dönem içinde önemli gelişmeler oldu. Devletimize karşı girişilen komünist saldırısını kırmak için bir yandan isyancılar yargılanırken, öbür yandan bazı tedbirlere gidilmektedir. 961 Anayasasında yapılması düşünülen değişiklikler, ve devlet kuruluşlarının anaşist unsurlardan temizlenmesi maksadıyla gerekli kanunların hazırlanması için sarfedilen gayretler kamu oyunu en yakından ilgilendiren konular olmuştur.

Yıllardan beri sözü edilen toprak ve tarım reformuyla ilgili olarak, hükümetçe hazırlanan «**Toprak ve Tarım Reformu Ön Tedbirler Kanun Tasarısı**» meclislerden geçmiş ve kanunlaşmıştır. Yetkililerin ifadesine göre, Toprak ve Tarım Reformu gerçekleştirildiği takdirde 600 bin civarında çiftçiye toprak verilecektir.

Hükümetin ilgilendiği bu iki konu, milli ihtiyaçlarımızın mecbur kıldığı derecede temelden ele alınmamıştır. Anayasada öngörülen değişiklikler içinde muhakkak ki, en önemlisini «**Devlet Güvenlik Mahkemeleri**» teşkil etmektedir. Türk milliyetçilerinin yıllardan beri hayati bir ihtiyaç olarak ileri sürdükleri «**İhtisas Mahkemeleri**»nin yerini tutacak şekilde, kurulması düşünülen mahkemeler konusu basına intikal eden hususlar doğru ise, daima olduğu gibi sathi, yuvarlak ve belirsiz bir şekilde ele alınmıştır. Türk devleti açıkça milletlerarası komünizmin saldırısına uğradığı, bu husus en yetkili makamlarca bir yıldanberi itiraf edildiği ve «**Devlet Güvenlik Mahkemeleri**»ne anarşistlerle yapılan mücadele sonucu ihtiyaç duyulduğu haide, devlet düşmanlarının başında gelen komünist ihanet hareketleri mahkemenin bakacağı suçlar arasına açıkça konmamıştır. Bunun yerine bir takım tariflerle mesele müphem ve her zaman tartışma konusu olabilecek şekilde tanzim edilmiştir.

Anayasa değişikliği üzerine hükümet ve siyasi partiler görüşlerine ana hatlarıyla açıklamışlardır. Sadece MHP en önemli gördüğümüz bir konuya dikkatleri çekmiştir. Anayasaya «**MİLLİYETÇİLİK**» ilkesinin hiçbir tereddüde fırsat vermeyecek şekilde konulmasını isteyen MHP, milletimizin kudret kaynağı olan milliyetçiliğin sadece bir ilke olarak değil, anayasanın temeli olarak ele alınması gerektiğini ileri sürmüştür. MHP'nin bu uyarısı, 961 Anayasa'sına «**Milliyetçilik ilkesinin**» konulmamasıyla, Anayasa'nın her siyasi gurup tarafından nasıl istismar konusu haline getirildiğini hatırlatmaktadır. Atatürkçü gençlerin, Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temelini teşkil eden ve 924 Anayasa'sında kesin şekilde yerini alan «**MİLLİYETÇİLİK**» ilkesini bir kenara itmeleri, Türkiye'nin yönetiminde söz sahibi olanların ne derece samimi ve ciddi olduklarını göstermesi bakımından hazindir.

Toprak ve Tarım Reformunun hedefi; Tarımda geliri artırmak, toprağı adil şekilde dağıtmak ve rasyonel bir şekilde işletmek olduğu halde, uygulama sonunda durumun tam tersi bir yön alacağı anlaşılmaktadır. Aslında toprak ve tarım reformu, tarım sektöründeki nüfusa toprakların yetmemesi konusunun istismarının önlenmesi için bir kısım hazine ve çiftçi topraklarının 600 bin civarında köylüye dağıtılması şeklinde anlaşılmaktadır. Çünkü, reform yapıldıktan sonra, yine tarım kesiminde milyonlarca topraksız çiftçi olacaktır. Yeni teknikler getirilmediği ve işletmeye müsait ilâve topraklar da bulunmadığı için verimde bir artış olmayacak, aksine, yıllardan beri teşekkül etmiş olan (bir anlamda yanlışda olsa) ortakçı, yarıcı gibi çeşitli iştirak usulleriyle meydana gelmiş düzen bozulacağından, verim azalacaktır.

Toprak insan ilişkileri bir memleketin en önemli konularındandır. Fazla nüfusu sanayie aktarmak gibi problemi çözücü hiçbir tedbir getirilmediği gibi, 80-90 milyarlık bir harcamayla sadece istismarcıları susturmak için mevcut düzeni de bozucu hareketlere girişmek, ülkemizin geleceği bakımından son derece sakıncalıdır.

Aynı diğer önemli olayları arasında CHP'deki bölünme yer almaktadır. 1970 CHP kurultayında başlayan, aşırı sol mu, tarihi CHP çizgisi mi? Çekişmesi neticeye ulaşmış ve Atatürk zamanında CHP'yi ele geçirmek isteyen marksist kadro, emelini Bülent Ecevit vasıtasıyla gerçekleştirmişti. Bu durumu kabul edemeyen CHP'nin tanınmış simaları partiden bir bir ayrılmaya başlamışlardır. Ayrılanlar yeni bir parti kurarak veya başka bir yolla CHP'deki aşırı solcu gelişmeyi zayıf bir duruma getirebilirlerse, tarihi vebalden belki bir miktar kurtulmuş olacaklardır.

Anayasa'da yapılması düşünülen değişiklikler, CHP ve AP'nin, son gelişmeler karşısında aldığı tavırlar göstermektedir ki, memleketin içine düştüğü ciddi buhrandan kurtulması için sarfedilen samimi gayretler tesirsiz kalmaktadır. Mesele, milliyetçilik şuuruna sahip bir kadro tarafından ele alınmadığı takdirde, çözümsüz görünmektedir.

Nitekim MHP, aynı konuyu ele alarak kamu oyuna yaptığı açıklamada, AP ve CHP'yi Türkiye'nin bugünkü durumundan sorumlu tutmakta ve bunların hakim olduğu yönetimier Türkiye'nin meselelerini çözemez demektedir. Gerçekten iki parti de memleketteki manevi ve kültürel buhranı görmemekte, hatta yanlış tutumlarıyla problemi daha da çözülmöz hale getirmektedirler.

Türkiye'nin kudretli ve müreffeh bir ülke haline getirilmesi için milliyetçilerin dışında bütün siyasî görüşler denenmiştir. Uygulama ülkeyi bugünkü ortama sürüklemiştir. Şartlar ve milli ihtiyaçlar Türk milliyetçiliğinin **iktidar olmasını** zaruri kılmaktadır, Türkiye'ye hakim kuvvetler bu ihtiyacı görünceye kadar buhranın devam edeceği muhakkaktır.

Doç. Dr.
Necmettin
Hacıeminoğlu

DÜNDAR **TAŞER'İN** **ARDINDAN**

H iç bir vazife, Dündar Taşer hakkında O aramızdan ayrıldıktan sonra yazı yazmak kadar bana zor gelmedi. Ölümü üzerinden bir ay geçti hâlâ elim kalem tutmuyor. İlk günler kendimi çok zorladım. Gazetelere O'nun hakkında bir kaç satır yazmak istedim. H a t t â r a h m e t l i ile

müşterek dostlarımız benden yazı istediler, sitem ettiler. Fakat elim varmadı, yazamadım. Merhum üstat Peyami Safa'nın ölümünden sonra da yazamamıştım. Benim haleti ruhiyemi TÖRE okuyucularının çok iyi anlayacaklarını sanıyorum.

Şu anda TÖRE'nin Temmuz sayısı önünde duruyor. Dündar bey için yasa bürünüp siyah bir kapakla çıkmış. İkinci cilde başlarken kapağın her ay bir başka renkte olmasına rahmetlinin de arzusu ile beraber karar verilmişti. İkinci cildin birinci sayısı millî rengimizi taşıyacak, «Türk mavisî» olacaktı. Ondan sonra da her sayı için bir başka renk seçecektik. Ama bu renkler arasında hiç bir zaman «siyah» yoktu. Kimsenin aklına böyle bir renk gelmemişti. Türk milliyetçilerine ve onların fikir organına, TÖRE'nin kurucusu Dündar Taşer'in «**karalar giydireceğini**» nasıl düşünebilirdik?

TÖRE'nin yalnız «kara kaplı» Temmuz sayısını görünce değil, içini açıp sayfalarını çevirince acım ve üzüntüm daha çok arttı. Muhteva ve tertibi her sayıda biraz daha gelişen TÖRE nin bu sayısını «Dündar bey mutlaka görmeliydi» diye hayıflandım. Nasıl sevinecekti, ne kadar heyecanlanacaktı... Kendi kendime, O gittikten sonra, «TÖRE'nin bu kadar güzelleşmesi neye yarar» dedim. Çünkü TÖRE ve DEVLET rahmetlinin ikiz çocuğu gibiydi. Titiz ve şefkatli bir baba gibi üzerlerine titriyordu. Her ay başında TÖRE'nin çıkışını bir çocuk heyecanı ile beklerdi. Soğuk demez, sıcak demez TÖRE yazı heyetinin toplantılarına katılmak için sık sık İstanbul'a gelirdi. Fikirlerini açıkça söyleyecek kadar dürüst, samimi ve mert, hiç kimseyi gücendirmeyecek kadar da kibar ve efendiydi. Osmanlı efendisiydi. Tok ve doğru sözlülüğü **milli karakter** haline getiren Türk'ün bir oymak beyi gibiydi. Hakkında söylenen «**Türkmen kocası**», «**Türkmen ağası**» ve «**Türkmen beyi**» sıfatları rahmetliye o kadar yakıştı ki.

Dündar Taşer'in değerini O'nu tanımamış olanlara anlatmak, maalesef imkânsızdır. Büyük san'at eserleri gibi muhteşem âbideler gibi Dündar beyi de tarif etmek ve duyurmak mümkün değildir. Sultan Ahmet Camiinin içinde namaz kıılıp, o uhrevi havayı teneffüs etmeyen bir insan, san'at tarihî kitaplarında okudukları ile bu güzel abideyi tanıyabilir mi? Anlayıp, taktir ederek sevebilir mi? Ona hayran olabilir mi? İşte Dündar Taşer de bir âbide değerinde insandı. Kendisini yakından tanımayanlar, sohbetlerinde bulunmayanlar ve O'nunla savaşa katılmayanlar Dündar beyi anlayamazlar, değerlendiremezler. Mertliğini, cesaretini, vefa ve fedakârlık duygusunu düşmanlarına bile tasdik ettirmişti. Silah arkadaşları tarafından ihanete uğradığı halde kendisi hasım ve rakiplerine bile ihanet etmedi. Düşmanlarını bile arkadan vurmadı. Bunu savaş ahlakına aykırı sayardı.

Genç yaşından beklenmeyecek kadar bilgili, kültürlü ve tecrübeliydi. Hayret edilecek derecede kuvvetli bir mantığı vardı. Sohbet ve münakaşalarda hemen daima galip çıkardı. İyimserdi. Yorulmak bilmiyen bir mücadele azmi ve enerjisi vardı. Hadiseleri çok isabetle değerlendirir arka plândaki tesirleri gayet doğru teşhis eder ve bir keramet sahibi gibi, istikbalde neler olabileceğini sezerdi. Tam bir halk adamı idi. Zerre kadar bürokratlaşmamıştı. Bu meziyetini hasımları kusur gibi göstermek isterlerdi. Halbuki Türk milletinin yıllardan beri hasretini çektiği aydın tipi de, devlet ve siyaset adamı tipi de, Dündar beyin şahsiyetinde birleşmişti. Hizmetine talip olduğu Türk Milletinden hiç kopmamıştı. Yüzde yüz milli ve yerli idi. Fikirleri, inançları, ülküsü ve yaşayışı ile örnek bir Türk aydınıydı. Türkiye'yi kemiren hastalığı çok iyi teşhis etmişti.

Rahmetli Peyami Safa'nın: «Bir komünistler, bir de karımın şifa bulmaz hastalığı uykularımı kaçırıyor» dediği rivayet edilir. Merhum Dünder beyin de ölesiye mücadele ettiği komünistlerdi. Ama onlara pek fazla kızmıyordu. Hepimiz gibi milliyetçi Hareket'in bütün mensupları gibi, O da komünistlerden çok bu korkunç tehlikeyi, bu kızıl kasırgayı göremiyenlere kızmıyordu. Savaş cephesinde yerini almıyan «hesâbîleri», «neme lâzımcıları» ve korkakları affetmiyordu. Yalnız bunlara karşı nazik değildi. Bir de hadiselere doğru teşhis koyamıyan devlet ve siyaset adamlarına karşı müsamahası yoktu. Bizler de aynı öfkeli duygularla dolu değiliz miyiz?

Milliyetçi Hareket'in zafere ulaşacağına bütün kalbiyle inananlardandı. Ülkücü gençlerden büyük hizmetler bekliyor ve onlara çok inanıyordu. Bu, hepimiz gibi, O'nun da tek teselliydi.

Dünder Taşer hakkında ne söylesek, ne kadar yazsak azdır. Ancak kendisine Tanrı'dan rahmet dilemekle yetinmiyeceğiz. Büyük adını ve aziz hatırasını kalbimizde yaşatmakla da kalmıyacağız. Hayatta kalanlar Milliyetçi Hareket'in zafer sancağını mutlaka kale burçlarına dikeceklerdir. Sıcak ümitlerle bağlandığı ülkücüler bir gün bayrağı göndere çekeceklerdir.

Allah rahmet eylesin, ruhu şadolsun!

TÖRE - DEVLET YAYINLARI : 2

DÜNDAR TAŞER

M e s e l e

Pek Yakında

Doç. Dr. Erol Güngör

DÜNDEN BUGÜNE GEÇİŞ

Cocuk davranışlarında olduğu gibi kültür yaratmalarında kusurları mazur göstermek için daha pek yeni deriz. Bir şeyin az kusurlu olabilmesi için büyük bir geleneğe yani geçmişteki binlerce insanın tecrübelerine dayanması gerekir. Nitekim ilmin de en belirgin vasıflarından biri gelenekçiliğidir. Medeniyet içinde belki ilim kadar gelenekçi bir müessese gösterilemez; bütün yeni hamlelerin kaynağı olmak bakımından ondan daha önde bir müessese de yoktur. Hakikatte eski ve yeni kavramlarının birbirine zıt manâlarda kullanılmasındaki saçmalığı herkesten daha iyi ilim mensupları göreceklere. Bu iki kavram arasındaki manâ zıdlaşmasının yenilikçi için aleyhte bir puvan teşkil edeceğini de onlar iyi bilirler. Yaşadığımız her an göz açıp kapayıncaya kadar eski olmak tadır, ve yeni sadece belirsiz bir boşluktan ibarettir. O sadece zaman içinde derhal kaybolan bir noktadır ve geriye olmadığı gibi ileriye de bir uzantısı yoktur. Geriye doğru bütün zaman ve mekân eskiye aittir, ileriye doğru olan ise devamlı bir şekilde eskiye eklenmektedir. En yeni diye öğrendiğimiz şeyler bile maziye aittir, çünkü bizim onları öğrenmiş olmamız bu yeniliğin artık geçmiş bir anda kaldığını gösterir. Sadece bilgilerimiz değil' yarattığımız bütün eserler yani bütün kültürümüz ve medeniyetimiz de eskiye aittir; bunların en sonuncusu bile dün veya birkaç saat evvel yapılmıştır.

Görülüyor ki eski-yeni tezdinin ilmî bakımından hiçbir manâsı yoktur. Bu kavramlar sadece hepsi de eski olan şeylerin bizim yaşadığımız zamana yakınlık veya uzaklık derecelerini göstermek üzere izafi olarak kullanılan ve böylece günlük hayatımızda anlaşma kolaylığı temin eden şeylerdir. Yeni dediğimiz şey eskiye en son eklenen şeydir. Zaten mutlak manâda bir yenilik bahis konusu olsaydı bugün ilimden de vazgeçmemiz gerekirdi; eski ile yeni denilen şey arasında bir kesiklik olsaydı hadiseler arasında devamlılık kalmaz ve biz bunlar arasında bir sebep-netice münasebeti bulamazdık.

Kültür ve medeniyet hakkında eski ve yeni tabirleri sosyal ilimlerde de kullanılır. Eski bir kültür bugünkü kültürümüzün daha önceki zamanlarda kullanılan formlarını ifade eder. Bu eski unsurlar bize gelinceye kadar birçok değişikliklere uğramıştır; aynen kullandıkları takdirde şimdiki hayatımızın ihtiyaçlarına cevap veremezler, ancak ilim adamına ve sanatkâra yeni yaratmalar için birer ilham kaynağı teşkil ederler. Yani kültür ise yaşadığımız devrin kültürüdür. Zaman ilerledikçe süphesiz bu yeni kültür de birtakım istihalelere uğrayacak ve şimdi kullandığımız şekli artık eski sayılacaktır. Bugünkü batı dünyasının gelenekçi kültürlerinde eski formlardan bugünlere nasıl ve ne kadar zaman içinde geçildiği kolayca takib edilebilir. Ancak, batı memleketleri dışında batı medeniyetine katılmaya çalışan ülkelerde farklı bir duruma rastlıyoruz ki, burada «yeni» kavramının ikinci manası karşımıza çıkıyor.

Batılışan ülkelerde yeni kültür, geleneği olmayan kültür manasına geliyor. Geleneksiz bir kültürün olamayacağını biraz önce söylemiştik. Hakikatte bu yeni kültürün de çok sağlam bir geleneği vardır, ama bu gelenek onu iktibas etmeye çalışan milletlerde değil, batılardadır. Şu halde bu memleketlerde batılılaşmanın başlangıcı kültür tarihi bakımından tam sıfır olmasa bile sıfıra yakın bir gelişme noktası teşkil etmektedir. Buralarda batıdan alınan eski kültür geleneksel gücünü kaybetmiş ve dolayısıyla millî kültürün yerine sun'î bir ikame olarak konmuştur; kendisini besleyen hayat damarlarından ayrıldığı için ya yeni muhitine uymak gayretiyle dejenere olur, yahut burnundan beslenen hastalar gibi bitki hayatı yaşar. Batı ile boy ölçüşecek sınaî ve askerî güce erişen Rusya başta olmak üzere, batılılaşan bütün memleketlerde bu türlü bir kültür yozlaşması görülüyor. Bugünkü Rusya'nın kültür bakımından yegâne varlığı siyasi sebeplerle muhafaza edilen eski bale sanatı ve bir de eski edebiyat geleneğini gizlice devam ettiren üç-beş yazardan ibaret

tir. Batılılaşan Arap memleketleri, Hindistan, Pakistan, Uzakdoğu ve Afrika ülkeleri birer şahsiyetsizlik örneği halinde yaşayıp gidiyorlar. Bunlar arasında Türkiye gerek çok köklü ve kuvvetli bir eski kültüre sahip olması ve gerekse demokratik bir rejimle idare edilmesi bakımından şahsiyetsizlik tehlikesini daha kolay atlatır gibi görünmektedir. Mamefih Türkiyede de millî kültürle ilgili faaliyetler, tıpkı batılılaşma hareketlerinde olduğu gibi, sun'ilikten kurtulmuş değildir. Bayramlarda mehteri görmekten memnun oluyoruz hatta bazılarımız sırf mehteri dinlemek için bayrama gidiyor; devlet büyüklerimizin Malazgird zaferini kutlaması hepimizin hoşuna gidiyor; okullarımızda çocuklara halk oyunları öğretiyor ve onlara gösteriler yaptırıyoruz; Konya'daki Mevlâna Törenlerine katılabilmek için uzak vilâyetlerden İstanbul'a geliyoruz; komünistler anarşi çıkardıkları zaman gençlerimize Türk milletinin tarihi meziyetlerinden ve geleneklerinden bahsediyoruz; Millî Eğitim Bakanlığı öğretmen okullarına tamim göndererek öğrencilere millî şuur verecek vesilelerin bilhassa ve dikkatle kullanılmasını istiyor; bazı solcular bile millî şahsiyet davası güdüyorlar. Bütün bunların manası nedir? Yeni Türk nesilleri acaba «Kökü mazide olan bir âti» kuraçıkları ümidimi mi veriyorlar?

Yukarıda örnek verdiğimiz millî kültür görevleri hakikatte arkeoloji müzesinde bir Roma lâhdi seyretmekten veya bir Amerikalının Sultan Ahmed Camiini gezmesinden pek farklı değildir. Türk kültürü bizim nesillerimiz için bir müzelik eşya haline gelmiştir. Bugün bir Türkün kafasında Üçüncü Ahmed Çeşmesinin Paristeki Zafer Takından daha fazla manası yoktur. Bir Amerikalı Turist gibi biz de bu çeşmenin karşısında «çok güzel» demekten başka bir şey söyleyemiyoruz, ve bu «güzel» sıfatının dayanağı olabilecek bütün değerlendirmelerden mahrum bulunuyoruz. Yahya Kemal Itri'den bahsederek manâlı şeyler söylüyordu; biz bugün Itri'yi överken boş laf ediyoruz, çünkü onu duymak ve anlamaktan çok uzagız. Yeni nesillere eski kültür eserlerini okutmak için bunları

şimdiki dile çeviriyoruz, ama bu eserlerin dili değişince temsil ettikleri kültür de büyük ölçüde kayboluyor geriye çok defa hikâye kalıyor. Eser sadeleştirilmesi müzelerde turist rehberliği yapmak gibidir; arada da bir kültür veya medeniyet eserini turistin kendi diline ait kavramlara tercüme ederiz, ve tercüme dinleyenlerin kafası evvelkinden daha çok aydınlanmış olmaz. Biz bu türlü bir ilginin yapmacıklığını halk kültürü sahasında da farketmiyoruz. Lise ve orta mekteplerimizde folklor ekiplerinin kurulması, gençleri yerli kültüre iştirak ettirme manâsı taşımıyor. Aynı okullarda folklor ekibi yerine caz takımları kurulsaydı — nitekim bunlar da var — kim yadırgayacaktı? Dilini, tavrını, kıyafetini ve müziğini anlamadığımız mehter, bayramlarda müzeden çıkarılarak teşhir edilen bir eşyadan başka nedir? Mehterin bizim hayatımızda bayram eğlencesi dışında bir yeri olsaydı onu kültürümüzün bir parçası sayabilirdik. Ne dilimizin ne yürüyüşümüzün, ne müzik zevkimizin mehterle bir ilgisi var. Nihayet şatafatlı anma günleri de birer mezar ziyaretinden ibaret kalıyor; teşrihat kaidesi haline gelmiş ziyaretlerde ölü ile ziyaretçi arasında bir his münasebeti aranır mı?

Bunları söylemekle, kültürümüze gösterilen ilginin müze gezmekten başka saiki yoktur demek istemiyoruz. Fakat hangi saikle olursa olsun, bu ilginin Türk millî kültürü bakımından bir kıymeti olduğunu söyleyemeyiz. Belki birçoğumuz milli duygularımızın kuvveti yüzünden Türk Tarihini çok seviyor, bir kısmımız yeni olan şeylerden nefret ettiği için eski güzel liklerle tatmin olmaya çalışıyor, bazılarımız da bu hareketleri milli kültürün dirilişi gibi görüyor. Diğer taraftan münevverlerimizin pekçoğu da bizim milli dediğimiz şeyleri çökmüş bir medeniyetin enkazı halinde görüyor ve batıdan alınan kültür eserleriyle tatmin oluyor. Münevverlerimizde rastlanan bu iki zıt tavır bizim kültür değişmesi hareketlerinde yaptığımız feci bir hatanın eseri olarak ortaya çıkmaktadır ki bu hata sadece Türkiye’de değil, batılılaşan bütün memleketlerde işlenmektedir.

Yüzyılımızın başında yaşamış bazı mütefekkilere göre «yeni doğan» memleketler kuvvetli bir kültürün gelişmesi için en müsait yerlerdi çünkü bunlar eski kültürlerin kolayca sökülüp atılamayan kusurlarından uzak kalacaklar ve taze bir güçle işe başlayacaklardı. İlim dünyasında çoktandır iflas etmiş olan bu düşünce en çok «yeni doğan» memleketler tarafından benimsendi. Yeni denilen ülkeler uzun yıllar batının maddî gücü altında ezilmiş ve batı aya rında bir kuvvet kazanmayı kendilerine en büyük gaye edinmiş memleketlerdir. Buralarda millî kudret esas itibarıyla maddî kültürle alakalı sahalara teksif edilir, hattâ bu türlü bir politika çok defa devletin resmi ideolojisi haline getirilir. Dikkat edilirse, şimdi komünistlerin Üçüncü Dünya dedikleri yerlerde materyalist bir dünya görüşü hakim bulunmaktadır. Hükümet adamlarının konuşmalarında sadece fabrikalardan, ithalat ve ihracattan, inşaattan, toprak dağıtımından bahsedilir; Eğitim müesseseleri de iktisadî kalkınma teorisinin kavramlarına göre değerlendirilir. Sanat ve edebiyat gibi manevî kültür faaliyetleri adeta fertlerin boş zamanlarını geçirmek için yaptıkları şeylerdir. İlimler bile teknikle olan bağlantıları nisbetinde ilgi görür. Bazan devlet, Rusyada olduğu gibi, sanat ve edebiyatı iktisadî kalkınmanın bir vasıtası olarak kullanmak ister ve kültür hayatı sadece traktörün faziletinden bahseden şiirlere veya kolhoz hayatını öven romanlara inhisar eder. Sömürgecilikten kurtulan memleketlerde eski esen dilerin yaptığı zulümleri ve milletten bunlardan kurtulmak için verdiği mücadeleyi anlatan eserler teşvik görmüş fakat her iki halde de kuvvetli geleneği olan hakiki bir kültür yerine sadece partizanlık bahis konusudur. Aradan uzun yıllar geçip de «yenilik» hevesi eski ateşini kaybetmeye başladığı zaman kültür açlığı iyiden iyiye hissedilir. İşte kültür unsurları uzun yılların maksatlı tahribat veya sırf ihtimali yüzünden hakikaten «eski» olmuşlar ve milletin yeni hayatıye ilgilerini büyük ölçüde kaybetmişlerdir. Biz bugün askeri müzik olarak İkinci Mahmut devrinde kaldırılan mehteri aynen alıyor ve Avrupa bandosundan daha çok benimsiyorsak bu demektir ki, aradan geçen yüzelli yıl içinde aske-

ri müziğimizde zerre kadar gelişme olmamıştır. Tarihten bildiğimize göre, ilk Osmanlı Sultanlarının kapıları önünde çalınan mehterle meselâ onyedinci yüzyıl mehteri arasında büyük fark vardır, bu da sırf kültürün devamlılığı sayesinde olmuştur. Bizim şimdi seyrettiğimiz halk oyunları da muhakkak ki yüzyıl evvel ne ise odur. Halbuki bizim neslimiz ne yüzelli yıl öncesinde yaşamaktadır, ne o devri anlayacak en ufak bir bilgiye sahiptir, ne de halkın yarattığı kültür kıymetlerini takdir edecek bir eğitim görmektedir. Milli kültürümüzün şimdi ortaya çıkarılan eserlerine müze eşyası derken bunu kasdediyoruz. Dışardan bakılırsa, devrimciler bile bizim binlerce yıllık bir millet olduğumuza inanmaktadırlar, fakat kültür bakımından yüz yıl evvelki Türk ile bugünkü arasında bir devamlılık veya benzerlik görebilmek için insanın muhayyilesini çok zorlaması gerekir. Eğer bizim eskilerle olan kültür bağlantımızda büyük ve feci bir kopukluk olmasaydı bugün eski-yeni kavgası diye manâsız bir çatışma da olmayacaktı. Şimdi münevverlerimizin bir kısmı milli kültür eseri olarak ister-istemaz mazide kalmış ve canlılığını yitirmiş şeyleri benimserken, büyük bir kısmı da yaşadıkları hayata daha uygun olmak üzere ya müzelik değeri bile olmayan adı şeylerle kendilerini avutuyorlar, yahut Avrupadan getirerek dejenera ettikleri fidanlardan mey ve toplamayı umuyorlar. Yerli kültürün muhtevası Avrupa modellerine uymaz; olsa olsa kendimize ait olmayan bir kültürden, yani Türk halk kültüründen hırsızlık yaparak birşeyler çıkarılabilir ki, bu da son yıllarda pek çok görüldüğü gibi, halk melodilerini zenci darbukası ahenğine uydurup yahudi şivesiyle türkü okumaktan ibaret kalır.

Milli kültüre gösterilen alâka, yapmacık ve rastgele de olsa, yine ümit verici bir gelişmenin başlangıcına işaret ediyor. Kesif bir Avrupalılık atmosferi içinde yetişen yeni nesiller milli kültürün şuuruna varmasa bile onu kendi milletlerinin eseri olarak görmektedir, bazan

da yabancı kültürlerle karşı müdafaa etmekte-dirler. Bu gençlerin hatta orta yaşlıların yeri kültürü tamamen hor görmesi ve bir an evvel ortadan kaldırmak için çalışması kadar tabii birşey olamazdı, çünkü bizim eğitim sistemimiz onlara bunu telkin edecek bir zihniyete dayanmaktadır. Batının içeriden ve dışarıdan bütün gücüyle yaptığı hücumlara rağmen Türklerin halâ milli bir hüviyet kazanmak veya hüviyetlerini muhafaza etmek için uğraşmaları bir taraftan geleneksel Türk kültürünün büyük gücünü bir taraftan da Türkiye'nin yeniden bir hamle yapmak için bazı sağlam dayanaklara sahip bulunduğunu gösteriyor. Bu kültürün kudretini görmek isteyenler ona en zat cephede bulunan mark sistlere baksınlar. Dünün bolşevik yoldaşlarından biri, ölüm tehlikesi karşısında «almuza yazılan ne ise o olur» diyordu; bugün de aramızda kadınlarımızın hafifmeşrepliğini hoş görmeyen eski devletimizin eşsizliğine inanan, Topkapı Sarayındaki Mukaddes Emanetler dairesi önünde huşu ile titreyen hattâ hem müslüman hem de komünist olmanın imkânlarını araştıran Marksistler var.

Türk münevveri bugün kendine bir hüviyet aramaktadır, ve bu arama içinde karıştığı en kuvvetli alternatif de Türk milli kültürüdür. Şimdi karanlıkta el yordamıyla yakaladığı bazı ipuçlarının hakiki kıymetini anlayabilmesi ve parçaları bir bütün haline getirebilmesi için ona ışık tutmak gerekiyor. Bu ışık milliyetçi bir eğitim politikasıyla verilebilir. Türk münevveri yüz yıl önceki Türkçeyi kullanmayacak, ama bir yıl önceki Türkçe metinleri bile anlayacak; yeni harfleri kullanacak, ama üniversite kapısı üstündeki kitabeyi görünce alık - alık bakmayacak, demokrat olacak ama atalarının siyasî ve idarî dehasından faydalanmasını bilecek; bir Osmanlı Türkü gibi ayakları yerde, başı dik, gönlü geniş, kalbi metin olacak, hiçbir zaman basitliğe düşmeyecek. Ve nihayet, milletinin büyüklüğünü anladığı zaman artık fuzuli kurtarıcılık ve akıl hocalığı yapmaktan vazgeçecek.

DÜNDAR TAŞER İÇİN KİTABE

Biz nerden bilecektik, ki günün dolacakmış;
Temmuz sayısı, siyah olacakmış «Töre» nin! (x)
Dedik: «Bukadar mıydı, Ulu Tanrım, hayatı
Şerirlere, şerlere karşı göğüs gerenin?
Demek, ki olacaktık, ey DüNDAR, genç yaşında
Fatıha'lar okuyup hatimler indirenin!
Kalk duydunsa sesini, «Birlikte çekecektik!»
Dediği Al Bayrağı tabutunda görenin!

(x) Ebcetle 1972

Arif Nihat ASYA

Doç Dr.
Mehmet
ERÖZ

“İŞÇİ-KÖYLÜ’ İKTİDARI”

SLOGANININ GERÇEK ANLAMI

On yıldır, seçim konuşmalarında, yürüyüşlerde, mitinglerde, çeşitli toplantılarda, propaganda yazılarında, ilmî kisveye bürünmüş makalelerde, iktidarın kapitalist sınıfın elinden alınarak, emekçi sınıflarına devredileceği söylenip durmuştur. Bu şiar **Lenin’in «Proletarya Diktatör-**

lüğü» şiarının, kanunlarımıza, sosyal ve siyasî şartlarımıza uydurulmuş, çevrilmiş, kibar ve nazik bir ifadesidir. Bu geçen asırdan Komünist Beyanname’sinin yazılışından beri, sınıfları birbirine düşürmek, milletleri yıkmak, cemiyetleri tahrip etmek için piyasaya sürülen, çok ustaca hazırlanmış bir yalandır. Gaye, emekçilerin omuzlarına basarak, zalim bir «Yeni sınıf» yaratmak, kilit noktalarını tutmuş olan Komünist Partili bu mutlu azınlığın yardımı ile, bir «Presidyum» un ve onun üzerinde tek şahsın korkunç saltanatını kurmaktır. Marksizm-Leninizm. Marksist Sosyalizm, Komünizm ve Bolşevizm adı verilen doktrinin vaadleri ve tatbikat, makalemizin konusunu teşkil edecektir.

Marksizm-Leninizmin Hedef ve Taktiği. Marks ve Engels tarafından ortaya atılan ve Lenin tarafından geliştirilen komünist (Marksist sosyalist) doktrinin hedefi, iki safhalı ihtilal stratejisi ve çeşitli taktiklerle, kapitalist adını verdikleri kurulu düzeni yıkarak, sosyalist (ve olgunlaşınca komünist) bir düzen kurmaktır. Birinci merhalede, sınıf mücadelesi yaratıcı, çok acele toprak reformları ile feodal kalıntıları ve ve istibdat idarelerini yıkarak «**Burjuva Demokrasisi**», «**Şekli**» («**Biçimsel**») adını verdikleri Batı Demokrasilerini kuracaklardır. Buna «**De-**

mokratik İhtilâl Safhası) (Bizim mahutların diliyle «**Demokratik Devrim Aşaması**») denir. Bu merhale için, aristokrasiye ve istibdada karşı cemiyetin bütün sınıfları geniş cephe halinde mücadele edecektir. Bu Marksist ihtilâl şemasına aynen uyduklarını, Sabiha Sertel, Hatıralarında şöyle itiraf eder. «Biz Tan Gazetesinde ikinci bir partinin kurulmasını, burjuva demokratik devrimini tamamlama yolunda atılmış bir adım olarak övdük.»

Batı Demokrasisi kurulduktan sonra, bir yandan bu demokrasi kötülenirken, diğer yandan onun nimetlerinden, anayasa kuruluşlarından son haddine kadar istifade edilecek, Lenin'in talimatı gereğince «Genel grevler»e gidilecek, grev, ücretleri arttırmak için, iş şartlarını düzeltmek için değil, devleti yıkmak, cemiyeti tahrip etmek için bir vasıta sayılacaktır. O yüzden Lenin, ideolojik gayesi olmıyan, gerekli hallerde sadece iktisadi gayelerle greve başvuranlara «İktisatçı» adını vermiştir. Köylüler kendi aralarında bölünecek, subay ve sivil küçük burjuva bürokratlarından ve diğer küçük burjuvalardan yarı yola kadar, «Sosyal demokrasi» vaadleriyle istifade edilecek, sonra onlar da terkedilerek, bir avuç komünist işçi, köylü, askerle kanlı «**Proleter veya Sosyalist İhtilâl Safhası**» («**Proleter-Sosyalist Devrim Aşaması**» tamamlanacaktır. Mao, Castro, Guevera, Ho'dan sonra bu stratejiye, şehir ve kırsal gerillâcılığı eklenmiştir. 12 Mart'a kadar Türkiye, bu nazariyenin uygulama alanı haline getirilmişti.

Geniş cephe taktikleri, sosyal adalet vaadleri, emekçilerin iktidarı yalanları ile hedeflerine ulaşan komünistler, insan haklarını nasıl katlederler, Rusya'dan misal vererek göstermeğe çalışalım.

Sovyetler Birliği Tecrübesi :

1917 baharında Lenin, Rusya'nın başındaki demokratik hükümeti, kapitalistlerin adamı, emperyalistlerin uşağı olarak suçlarken, kendisi gizlice, Rusya ile harp halinde bulunan kapitalist Almanya'dan para yardımı alıyordu. Almanya'nın işgalinden sonra bunun vesikalaları müttefiklerin eline geçmiştir. Ardı arkası kesilmeyen ideolojik grevlerle ve kullandıkları toprakları derhal işgal etmeleri için, köylüleri kıskırtmalarıyla Rusya'nın sosyal, siyasî ve iktisadî bünyesi altüst oldu ve Marksist-Leninist ihtilâl programının uygulanması ile, 25 Ekim (7 Kasım) 1917 sabahının erken saatlerinde, iktidar komünistlerin eline geçti. Bütün demokratik parti ve müesseseler, böyle bir oldu bittiye karşı çıktılar. Komünist liderlerin ilk işlerinden biri, 1917 Aralık ayında, **Çeka** adı verilen bir komünist tedhiş teşkilâtı kurmak oldu. Bu teşkilât o zamandan beri

OGPU, NKVD, MVD-MGB adlarıyla faaliyetlerine devam etti. halen devam etmektedir.

Kömünist darbesinden üç hafta sonra, çeşitli parti ve müesseselerin zorlanması ile, Bolşevikler, çok önceden kararlaştırılmış olan seçimleri yapmak zorunda kaldılar. Rusya Kurucu Meclisi için yapılan seçimde, ancak ous altı milyon seçmen rey kullandı. Bolşevikler azlık haline düştüler. Lenin, Troçki, Stalin ve arkadaşları, 19 Ocak 1918 de Kurucu Meclisi dağıttılar. Rusyanın her yanında, köylüler ve işçiler, işçi ve köylü iktidarını kurduklarını iddia eden Bolşeviklere karşı ayaklandı. 23 Mart 1919 tarihinde, Rusya Komünist Partisi Sekizinci Kongresinde Leninin yoldaşlarına açıkladığına göre, köylüler silâha sarılmışlardı ve «**Kahrolsun Kommuniya**» (Köylüler komünizm demesini beceremediklerinden «Kommuniya» diyorlardı). şiarıyla Bolşeviklerin Kızıl Ordu'suna karşı dövüşüyorlardı. Troçki'nin idaresindeki Kızıl Ordu, isyanı bastırdı ve köylüleri büyük kitleler halinde öldürdü. İşçi ayaklanmaları da kan ve ateşle bastırıldı. Maksim Gorki bunu çok acı bir dille kınadı. 1921 yılı başlarında Kronştad Deniz Üssünde çıkan isyan da aynı şekilde bastırıldı. Bolşevikler çaresiz kalarak, NEP adı verilen «**Yeni İktisadi Siyaseti**» (Bir nevi karma ekonomi) kabul ettiler ve birçok tavizler verdiler. Troçki, bütün toprakların köylüler elinden alınarak, hemen kolektifleştirilmesini istiyordu. Fakat Lenin ve Buharin, bunu mevsimsiz, erken ve tehlikeli buldular.

Lenin'in hastalığı sırasında üçlü bir idare vardı (Stalin, Leo Kameney G. Zinoviev). Lenin'in ölümünden sonra Stalin, Zinoviev ve Kameney'i «**Sol Muhalefet**» le suçlayarak Troçki'nin akıbetine uğrattı. 1928-29 larda N. Buharin, A. Rykov ve Sovyetler Birliği İşçi Sendikaları başkanı M. Tomsky'i de «**Sağ Muhalefet**» le suçlayarak, bertaraf etti.

1929-30 yılları, köylü topraklarının kollektifleştirilmesi ve açlık yılları oldu. Kıtılıktan 5-10 milyon insan ölürken, Stalin'in **Bir Sınıf Olarak Kulak'ların (ağaların) Tasfiyesi**» şiarı altında on- on iki Milyon köylü Sibiry'a'daki cebri iş kamplarına sürüldü. Alelâcele yapılan barakalarda kalarak, korkunç iklim şartları altında, sabahın erken saatlerinden gece karanlığına kadar, boğaz tokluğuna çalışmaya mecbur tutulan bu biçare insanların çoğu, kısa zamanda öldüler. Kalanları, Sovyet mucizesinin dev eserleri olan elektrik santrallerini, barajları, büyük tesisleri tınaklarıyla kazarak kurdular. Bunlar, yirminci asrın modern serfleri ve hattâ esirleri idi.

Stalin, kendisine muhalif olan komünist liderlerinden S. Kyrov'u öldürttükten sonra, kitleleri tedhişe tabi tuttu. 1936-38 yıllarında NKVD

şefi N. Yezhov'un idaresinde büyük temizlik hareketlerine girişildi. Komünist liderlerinden Kamenev, Zinoviev, Buharin ve Rykov ve pek çok komünist ileri geleni, Halk Mahkemeleri'ne çıkarılarak, suçların itiraf ettiler (!) ve öldürüldüler. 1948 de Zdanov'un ölümüyle, Devlet Plânlama Teşkilâtı Başkanı N. Veznesensky ve diğer taraftarları temilendi.

Stalin'in ölümünden sonra, Kruşçev'in ve Malenkov'un dahil bulunduğu bir heyet işleri yürütüyordu. Parti sekreterliğini eline geçiren Hruşçev, «1957 yılında diğerlerini harcayarak tek lider haline geldi. 1964 de Hruşçev'in iktidardan düşürülmesinden sonra, gene ortak liderlik başladı. Halen öyle görünmekle beraber, Brejnev tek lider olma yolundadır. Brejnev, 1964 de aynı zamanda Politbüro üyesi olan dört kulretli sekreterle (M.A. Suslov, A.P. Kirilenko, N.V. Podgorni, A.N. Şelepın). mücadele etmek zorunda kalmıştı. 1965 sonunda Podgorni'yi sekreterlikten uzaklaştırmayı başardı. 1967 de Şelepın'ı uzaklaştırdı ve adamlarını kilit noktalardan attı. Krylenko ile Suslov sekreterlikte kalmakla beraber, onları kendi tarafına çekti. Daha sonra «Birinci Sekreter» ünvanı yerine, «Genel Sekreter» ünvanını aldı. Brejnev, 15 kişilik Politbüro'daki rakiplerini tasfiye için fırsat kollamaktadır. Çekindikleri Podgorni, nin yerine devlet başkanlığına (Yüksek Sovyet Presidyum Başkanlığına) yükselterek, kurtulabilir. İkisi arasında keskin ve sinsî bir mücadele devam etmektedir.

Kruşçev geçen yıl öldü ve gayet sönük bir şekilde, sıradan bir Sovyet vatandaşı gibi gömüldü. İnsanlığın, hürriyetlerin ve faziletlerin yeri olmıyan bir rejimde bundan fazlasını beklemek hatadır. Birbirini boğazlayan insanlar diyarına hala «yaşasın» çekenlerin ve orada cennet umanların ya saflığına-bönlüğüne, ya beyin ve vicdanlarının karartılmış, söndürülmüş olduğuna, yahut hainliklerine hükmetmek lâzımdır. başka türlü düşünmeğe imkân yok. İşçilerin elinden grev hakkı alınmış, sendika idarecileri Komünist Partisi tarafından tayinle getiriliyor. Toplu sözleşme yok. İşçilere, «kime karşı çıkıyorsun? işte senin iktidarın, işte senin devletin» diye gözünün içine baka baka yalan söylüyorlar. Komünist İhtilâli'nin yıldönümlerinden, Parti Kongrelerinden bir iki ay önce, «Bu Günler Şerefine» işçi yarışmaları, istihsalî arttırma kampanyaları düzenliyorlar. Stahanov'cu işçileri teşvik ederek bir İşçi Aristokrasisi yarattılar. Kapitalizmde tenkit ettiklerinin çok fazlasını işçiye bir pay ayırmadan, fazla kıymet'i («artık değer») işçiden söküüp alarak, mutlu azınlığın kesesine silâhlanmaya, hür ülkelerde propaganda masraflarına ve oranın komünistlerinin silâhlandırılmasına harcıyorlar. Sovyet Birliği Anayasası'nın 126 ncı maddesine göre Sovyet vatandaşları ikiye ayrıl-

mıştır. Bir tarafta «Sovyetler Birliği Komünist Partisine dahil, daha aktif ve şuurlu vatandaşlar» yani muthî azınlık, diğer tarafta «yeteri kadar aktif ve şuurlu olmayan», yani Komünist Partisine girmemiş olan, ona anlamıyan vatandaşlar. Bu, insanlığa saadet vaad ederek, emekçilere iktidar müjdeliyerek gelen bir belâdır. İnsanlığın yarısı bu felâketin pençesi altına düşmüştür. Kalan yarısının çok uyanık olması gerekir. Kapitalist devletler ve müesseseler, kâr hırsını biraz azaltarak, insafa dönerler. Millî devletler, milli doktrinler, her ülkenin tarihî ve sosyal şartlarının çok farklı olduğunu, Marks ve Engels'in kafalarındaki şemalarla bambaşka bulunduğunu, icraatları ile ispat ederek, sosyal güvenlik yolunda iyi adımlar atmalıdırlar. İşçilerin ve diğer vatandaşların da sahip oldukları nimetin kıymetini takdir etmeleri ve onu korumaları gerekir. Yolsuzluklar, hatalar düzeltilebilir, memleket yıkılırsa, bir daha düzeltmek mümkün değildir. İnsaflı, kararında bir «Mülkiyet Müessesesi» insan haysiyet ve hürriyetinin teminatıdır. Küçük bağ ve bahçelerini, tarlalarını, kooperatifçiliğin yardımı ile, fennî şekilde işleyen köylülerin, küçük atölye ve işletme sahiplerinin ocakları tüttükçe, milletler yıkılmaz. Ziya Gökalp'in sözleriyle Türkler mutedil bir ferdî mülkiyet anlayışına sahip bulunmuşlardır. Komünist ve liberalist anlayış onlara hiç uymaz. Türkler dayanışmacıdır. Birçok sosyalist ve bazı sosyal demokrat partilerinin, sulh yolu ile de olsa, ferdî mülkiyeti öldürmeğe çalışmaları, sonunda komünizmin ekmeğine yağ sürecektir.

Sosyalizmle kapitalizm arasında, millî olanını, kendimize has olan tarihî ve sosyal şartlarımıza uygun bulunanı seçmeliyiz. Sadece şu kadarını söyleyelim ki, Susurluk Şeker Fabrikası'nda, sendika başkanlarının atılganlığı ve çalışkanlığı ile, işçilerin kooperatif kurarak, profesörlerin bile sahip bulunmadığı bahçeli evlere sahip olmaları, çok ümit vericidir. İleride, kooperatifçilik, hususî teşebbüs ve kamu kesiminin, millî bir ruh ve anlayış içinde büyük hamleler yapabileceğinin işaretidir. Sosyal adaleti de, kalkınma yollarını da kendimizde arayacağız. Marks'ta Lenin'de veya liberalistlerde değil. Bunu yapmadığımız takdirde, komünist iktidarının pençesi altına düşmek mukadderdir. Böyle bir rejim de köylü ve işçilerin iktidarına değil, kitlelerin sefalet ve ızdırabına yol açar.

Kaynaklar :

B. I. Nicolaesky, «The Crimes Of The Stalin «Era», The New Leader, 1956. L. Schapiro, «Key-note-Umpromise», Problems of Communism, Temmuz-Ağustos 1971, sf. 2-8.

M. Ruşi, «Brezhnev and the Succession Issue», aynı dergi, sf. 9-15.

Münih'te çıkan «Dergi» nin çeşitli sayıları ve Marksist-Leninist literatürün İngilizceleri ve bazı yerlileri.

BİLGE TONYUKUK'UN «SHAN-TUNG» SEFERİ

«Deniz Seferi»

Doç. Dr. Cevdet GÖKALP

Bilge Tonyukuk, bilindiği üzere, Orta Asya Türk Tarihinin unutulması mümkün olmayan büyük adlarından biridir. İl-Kagan'ın 630 yılının Mart ayında Çin'e tutsak düşmesi ile Türk için başlayan o ıstıraplı, o korkunç yıllarda Çin'de doğmuş, Çince bir ad (A-shih-tê Yüan-chen) almış bir Çinli gibi yetiştirilip (1) bir Çin li memur olmuş olmasına rağmen Türklüğünü unutmamış, milletin içinde bulunduğu düşkün, acıklı durumdan kurtarılıp yeniden devletine kavuşması için A-shih-na (Gökbörü?) oğullarının istiklâl bayrağını kaldırmasını dört gözle bekler olmuştur. Gerçekten, A-shih-na oğlu Kutluk'un 682 yılına Ekim ayında dalgalandırdığı üçüncü ve sonuncu kurt başlı bayrak altına koşmuş, Gökbörüoğlu Kutluk'un eli, kolu ve beyni olarak onun başarıya ulaşmasında, devletin yeniden kurulmasında en büyük âmil olmuştur. Denilebilir ki, eğer Tonyukuk olmasaydı Kutluk'un temsil ettiği sonuncu Türk istiklâl hareketi de başarıya ulaşamaz, Türk tarihinin gidişi bugünkünden bambaşka olurdu.

İlteriş ve Kapagan Kaganlar zamanında Türkili Devletinin ve bu yoldan Türk birliğinin yeniden kurulması faaliyetine başkomutan ve başbakan olarak faal bir şekilde katılan Bilge Tonyukuk'un bu faaliyetleri sırasında yaptığı sefer ve akınlardan birini de «Shan-tung» akını teşkil eder. (2).

II

Bilge Tonyukuk, kendi adı ile anılan yazıtında «Shan-tung» akını için şöyle demektedir:

(341):) 3) 5) 7 2 h : 1 M > (5) : 4 3 h 7 7 1 5 7 2
M D J 2 : 5 4 5 7 > 0 5 : 1 2 4 4 2 : 3 7 2 7 2 h : 1 2
1 4 h 2 : 5 3 > 7 2 : 1 3 7 2 2 9 1 3 5 h : 5 7 4 5
3 x h 7 2 1
- 7 2 5 h : 5 (7 4 5) M D J 2 (5 4 5) 5 7 > 0 5
... : 1 3 7 2 1 : 4 5 4 4 2 > 2 M : 3 h

(1) A-shih-tê Yüan-chên'in biyografyası için bk. Hsin T'ang-shu 215 a, Chiu T'ang-shu 194 .
(2) Hazırlamakta olduğumuz «Kaynaklara göre Orta Asyanın önemli ticarî ve askeri yolları (M.S. 552-999)» adlı eserde bu sefer ve akınlara oldukça ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.
(3) Hüseyin Namık Orkun, Eski Türk Yazıtları, I, İstanbul 1936, s. 107.

Bu metni Hüseyin Namık Orkun 1936'da Anadolu türkçesine şöyle nakletmiştir :

«18 İki bin idik... oldu. Türk milleti oldu olalı, Türk hakanı oldu olalı Şantung şehirlerine denize (kadar) değdiği yok imiş. Hakanıma arzedip asker sevk ettirdim.

19 Şantung şehrine, denize kadar (orduyu) eriştirdim. Yirmi üç şehir harap edildi. ...» (4)

René Giraud, Bilge Tonyukuk Yazıtının bu 18 ve 19. satırlarının şu şekilde çevrilmesini teklif etmektedir :

«(18) Nous étions deux mille ... devint ... Depuis que le peuple Türuk régnait, de puis qu'un Qaghan Türuk régnait, il n'y avait personne qui eût atteint les villes du Chantoung, ni le fleuve Océan. Ayant exhorté mon Qaghan, je fis avancer l'armée. (19) Je fis atteindre villes du Chantung et le fleuve Océan. On emporla vingt-trois villes.» (5)

Muharrem Ergin de en son, 1970'de söz konusu metni Anadolu türkçesine şöyle nakletmiştir.

«İki bin idik. İki ordumuz oldu. Türk milleti kıbnalı, Türk Kağanı oturalı Şantung şehrine, denize ulaşmış olan yok imiş. Kağanıma arzedip ordu gönderdim Şantung şehrine, denize ulaştırdım. Yirmi üç şehir zaptetti.» (6).

Görülüyor ki, metni her üç müellif de az çok farklı bir şekilde nakletmiş ve çevirmiştir. Bir

kere, R. Giraud ile M. Ergin «» yı «zaptetti» olarak çevirdikleri halde H.N.

Orkun «harap edildi» şeklinde tercüme etmiştir. «Harap etmek» ile «zaptetmek» aynı anlamda gelen mastarlar değildir. Sonra, M. Ergin öbür iki müelliften büsbütün farklı olarak « ... »

«» ... »

yı «iki ordumuz oldu» şeklinde nakletmiştir. Buradaki «boldı» bugünkü türkçemize göre «oldu» demektir. Ancak, M. Ergin'in yaptığı gibi, «...» ile gösterilen silinmiş kelimelerin yerine «iki ordumuz» u koyabilir miyiz?

Bu metnin bir bütün olarak anlamı, daha doğru bir deyişle metinde asıl anlatılmak, belirtilmek istenilen şey, o zamana kadar Türk tarihinde Türk'ün hayatında görülmemiş bir olayı unutulmaktan kurtarmaktır. Bu olay, Türk'ün Çin kıtası üzerinden ilk defa denize ulaşmasıdır. O zamana kadar Türk Çin'e pek çok akın ve sefer yapmış, kuzey Çin'i hallaç pamuğu gibi atmış ama bu sefer ve öldürücü akınların hiçbirinde denize kadar uzanmamıştı. İşte maksat bu olduğuna göre burada «iki ordumuz» un yeri yoktur. En iyisi, Orkun ile Giraud'nun yaptıkları gibi silinen yerleri boş bırakıp «boldı» yı «oldu» olarak yalnız başına yazmaktır. Böylece, hem metne ve manaya bağlı kalınmış olacak, hem de ondan sonra gelen cümleye ve cümlelerin manasına, makadına kuvvet ve şiddet verilmiş olacaktır. Üçüncü olarak, metinde iki yerde geçen «Şantung balık», H.N. Orkun tarafından birinci kere «Şantung şehirlerine», ikinci kere de «Şantung şehrine»,

M. Ergin tarafından da «Şantung şehrine» şeklinde nakl olunmuştur. Bilindiği üzere, «» =

= balık» eski türkçede «şehir» demektir. «Ordu — balık». «Toğu — balık» da olduğu gibi. Çin'de Moğol Yuan Sülalesi (1332 — 1468) hakim olduktan sonra Pi-hing (Pekin) de «Han-balık» olmuştur. «Şantung balık» dar manada şüphesiz «Şantung şehrine» demektir. Fakat «Şantung» un Çin'de bir şehir olmadığı, esasen metinde biraz sonra yirmi üç şehirden söz edildiği göz önünde bulundurulursa bunu «Şantung şehirlerine olarak nakletmek daha uygun, daha yerinde olur. Bu bakımdan, Giraud'nun «les villes du Chantoung» u metnin manasına uygun bir çeviridir.

(4) H.N. Orkun, a.g.e., s. 106.

(5) René Giraud, L'inscription de Bain Tsokto, Paris 1961, s. 61.

(6) Muharrem Ergin, Orhun Âbideleri (1000 temel eser 32), İstanbul 1970, s. 39.

Her üç müellifin yaptıkları nakil ve çeviri ile metnin maksat ve manasını göz önünde bulundurarak söz konusu satırları yirminci yüzyıl türkçesine şöyle nakledebiliriz:

«18 İki bin idik ... oldu. Türuk budun oldu olalı Türuk (7) kağanı oldu olalı kimse ne Şantung şehirlerine ne de deniz ırmağına ulaşabilmişti. Kağanıma arz edip ordu gönderdim. Şantung şehirlerine, denize ulaştırdım. Yirmi üç şehir zaptedildi.

III

Bilge Tonyukuk'un Türuk budunun ve Türuk kağanın tarihinde ilk kez kendisi tarafından gerçekleştirildiğini kaydettiği denize erişme seferinin gerçekten büyük önem taşıyıp taşımadığının anlaşılabilmesi için metinde iki yerde geçen ve aynı şekilde yazılan $\gamma > \odot \gamma$ 'un yerini tesbit etmek gerekir.

$\gamma > \odot \gamma$ kelimesinin okunuşu «Şantung» şeklindedir. Kelimenin sonundaki harfi

genizden okunan nğ sesidir.» (8) Şantung» kelimesinin aslı çince 山東 (shan-tung) işaretleridir. Bugün 山東 Peçili körfezinin güneyindeki yarımada, bu yarımada üzerindeki ada silsilesinin ve bu yarımada içine alan eyaletin adıdır. Acaba Tonyukuk iki bin kişi ile bu yarımada mı akın yapmıştır? Büyük asker bu yarımada kıyılarında mı Türuk'un oldu olalı ilk kez denizi görmesini sağlamıştır?

«Eski Türk Yazıtları» müellifi H.N. Orkun metinde geçen Şantung'un neresi olduğu üzerinde herhangi bir tereddüt göstermemekte «Şantung ise malûm olan Şan-tung'dır» (s. 76, n. 18) demek suretiyle bu yerin bugünkü «Shan-tung» olduğunu kabul etmiş bulunmaktadır. «L'empire des Tuves célestes» müellifine göre ise Şantung bugünkü «Shan-tung» değil, Pekin eyaleti yani «Hopei» dir. (9) Fakat niçin ve neden dolayı «Shan-tung» eyaleti değil de «Ho-pei» eyaleti? Bu konuda Giraud herhangi bir açıklama yapmamış, bir delil getirmemiştir. Oysa ki mesele Türk tarihi için büyük bir önem taşımaktadır.

Bu konuda tatmin edici, hattâ kesin bir kanaata varabilmek için bugünkü «Shan-tung» yarımadasına T'ang Sülâlesi (618-906) zamanında da aynı adın verilip verilmediğinin tesbit edilmesi gerekir. Görülüyor ki, her iki müellif de bu noktada bir araştırma zahmetine katlanmamış, yalnızca kesin bir hüküm verip geçmişlerdir. Oysa ki, tekrar edelim, bu nokta Türk tarihi bakımından son derece önemlidir.

(7) Metinde iki kere geçen $\gamma > \odot \gamma$ kelimesini H.N. Orkun ile M. Ergin «Türk»,

R. Griaud ise «Türuk olarak nakletmişlerdir. Burada doğrusu «Türk» değil, «Türuk»tür. «Türuk» zamanla, belki de X. asırdan bu yana kısalarak Türk» olmuştur. Bu bakımdan, burada «Türk» değil «Türuk» yazmak daha doğrudur. Böyle bir ayırım yapmak şu bakımdan da ilhassa önemlidir ki «Türuk»; Uygur, Karluk, Kırgız, Basml, Kıpçak gibi «Türk» soyunun en büyük budunlarından birisi, belki de birincisi idi. Tarihimizi başlatan, bugünlere kadar getiren; soyumuzu ve kültürümüzü yok olmaktan kurtaran işte bu «Türuk» budun olmuştur. Biz Anadolu Türklüğü de işte bu «Türuk» budunun torunlarıyız. Bu konuda daha çok bilgi edinmek için ok. Dr. Cevat GÖKALP, Oğuz Türkleri mi yoksa Türk Oğuzları mı? Önasya, sa 41, 42, s. 15, 16, 21.

(8) Bu vesile ile, öz yazımın öz dilimize nasıl güzel uydurulmuş olduğunu belirtelim. Yazık ki Uygurlar başka bir yazı kabul ederek dilimiz ile yazısı arasındaki bu mükemmel uygunluğu da ortadan kaldırmışlardır.

(9) S. 173.

Bugünkü «Shan-tung» yarımadası tarihin her devrinde aynı adı taşımamıştır. Bu yarımada Chou Sülâlesi (M.Ö. XI — M.Ö. IX. asır) zamanında «Lai-i» (10), Ch'un-ch'iu çağında (M.Ö. 722 — M.Ö. 481) «Ping», (11), Ts'in Sülâlesi (M.Ö. 255 — M.Ö. 206) devrinde «Lang-ya» (12) önceki ve sonraki Han Sülâlesi (M.Ö. 206 — M.S. 220 zamanında Ching» (13). Sung, Liao ve Chin Sülâleleri devirlerinde (M.S. 960 — 1280) «Shing-tung-tung» (14) ve nihayet Ming Sülâlesi (M.S. 1368) — 1644)devrinden itibaren «Shan-tung» (15) adı ile adlandırılmıştır.

Şu hale göre, söz konusu yarımada Tonyukuk zamanında yâni T'ang Sülâlesi (618 — 906) nin ilk yüzyılında «Ching» adını taşımakta idi. Bu bakımdan, Tonyukuk'un sözüünü ettiği Şantung'dan, Ming Sülâlesi (1368 — 1644) nden itibaren kullanılan «Shan-tung»u anlamak tarihcem mümkün değildir. Bu tarihi gerçek bize, Bilge Tonyukuk'un denizi

«HEN DAĞ» ü bugünkü

«Shan-tung» kıyılarında görmediğini, Türük budunun binlerce yıllık deniz özlemini bugünkü «Shan-tung» kıyılarında gidermediğini gösterir. O halde Şantung neresi olabilir? Bunu tesbit edebilmek için son çare çince bu bileşik kelimenin anlamları üzerinde durmak gerekmektedir.

«Shan» 山 çince «dağ», «tung» 東 da «doğu» demektir. Buna göre, «Shan-tung»ü türkçemize Doğu dağı, «doğu dağları» veya «dağın doğusu» olarak çevirmek gerekecektir. Bu dağlar Çin'in neresinde bulunabilir? Türük sefer ve akınları bütün Çin'i baştanbaşa kaplamıştır. Kuzey Çin ise batıdan doğuya doğru bugünkü Kan-su'dan başlar, denize kıyısı bulunan Ho-pei eyaletinde son bulur. Diğer taraftan, kuzey Çin haritası incelendiği zaman, güneyden gelip kuzeye doğru ilerleyen ve Shan-hsi eyaleti ile Ho-pei eyaletini birbirinden ayıran bir dağ silsilesi görülür. Bu silsile aynı zamanda batıdan doğuya doğru olan dağların en sonuncusudur; yâni bu dağ silsilesi ile deniz arasında başka bir dağ silsilesi yoktur. Burada iki ihtimali aynı zamanda dikkate almak zorundayız. Ya bu dağ silsilesini yani Shan-hsi eyaletini Ho-pei eyaletinden ayıran dağ silsilesini «Shan-tung» olarak kabul edeceğiz yahut «Shan-tung»u «dağın doğusu» olarak anlayıp söz konusu dağ silsilesinin denize kadar uzanan doğusuna «Shan-tung» diyeceğiz. Bu ikinci manada Ho-pei eyaleti «Shan-Tung» yani «dağın doğusu» olmaktadır. Bu mantık) te-selsülün vakıalara da uygunluğunu görmekteyiz. Gerçekten, Tang'lar devrinde de söz konusu

dağ silsilesi T'ai-hang-shan 太行山 ad ile adlandırılmakta olup bu dağların

doğusunda bulunan topraklara (bugün Ho-pei eyaleti) genel olarak 山東 (shan-tung) Şantung denilmekte idi. (16)

Bilge Tonyukuk Şantung seferini ne zaman yaptığını bildirmiyor. Bilge Kagan ve Kül Tiğin yazıtlarında arada sırada görülen yaş kaydı da burada yoktur. Radloff ve Thomsen'in çevirilerine dayanarak eserini yayınlayan H.N. Orkun ile bu konuda en son «édition critique» yapan René Giraud da söz konusu akının veya seferin tarihi üzerinde durmamışlardır. Yalnız

(10) A. Herrmann, An historical atlas of China, Edinburg 1966, s. 5.

(11) A. Herrmann, s. 7.

(12) A. Herrmann, s. 9.

(13) A. Herrmann, s. 15.

(14) A. Herrmann, s. 35.

(15) A. Herrmann, s. 44.

(16) Chang Jen-t'ang, T'ang devrindeki DOĞU GÖKTÜRKLERİ hakkında yeni belgeler (618 - 745), Taipei 1968, s. 83 n. 139. Liu Mau-tsal, Die Chinesischen, Nachrichten zur Geschichte der Ost-Türken (T'u-küe), II, wiesbaden 1958, s. 635.

H.N. Orkun 62 satırdan ibaret olan Tonyukuk yazıtının 18. satırına kadar olan kısmının Eilte-riş, 18. satırdan 48. satıra kadar olan kısmının da Kapagan Kagan devrine ait olayları içine aldığı kaydetmektedir. (17) Kapagan Kagan 691'den 716'ya kadar Kaganlıkta kaldığına göre söz konusu sefer, bu kayda göre, 691 — 716 yılları arasında yapılmıştır. Ama 691 — 716 yılları tam yirmi beş yılı içine alan nisbeten geniş bir devredir. Onun için böyle bir kayıt da be-lirlikten uzak bir tarihmeden öteye geçemez. Bilindiği üzere, öbür iki Türk yazıtı, Kül Ti-gin ve Bilge Kagan yazıtları, Bilge Tonyukuk Yazıtından sonra, 731 ve 734 yıllarında yazılmış-tır. Bu bakımdan, Şantung seferi bu yazıtlarda da söz konusu edilebilir. Gerçekten, her iki yazıt-ta da Şantung'dan söz edildiğini görmekteyiz:

«I C 3 : İleride (Şarkta) Şandun ovasına kadar sefer ettim, denize hiç erişmedim...» (18)

«I D 17, 18 : Amcam hakan ile ileride (şarkta) Yeşil ırmağa, Şantun ovasına kadar sefer ettik...» (19)

Görülüyor ki, Bilge Kagan da Şantung'dan söz etmekte ise bu Şantung seferi kendisinin yaptığı sefer olup Bilge Tonyukuk'un seferi ile ilgisi yoktur. Çünkü Bilge Kagan Yazıtlarda mün hasıran kendisinin ve Kardeşi Kül Tigin'in yaptığı sefer ve akımlardan bahseder. Bir başka önemli nokta da Bilge Kagan «Şantung ovasına kadar sefer ettim, denize hiç erişmedim» demek-le Tonyukuk'un seferinden ayrılmakta, bu seferin tarihimizdeki müstesna yerine gölge düşür-memekte yani Bilge Tonyukuk'un verdiği hükmü o da kapalı bir şekilde kabul etmiş bulun-maktadır.

Böylece, Türk kaynaklarında Bilge Tonyukuk'un Şantung seferinin yapıldığı tarihi bulama-yınca çağdaş Çin kaynağı T'ang-shu'ya başvurmaktan başka bir çare kalmamaktadır. Bilindiği üzere, istisnasız bütün Çin kaynakları olayları vukubuldukları tarihler ve yerler başta olmak üzere mümkün olduğu kadar ayrıntılı bir şekilde vermeğe çalışırlar. Bu bakımdan Çin kaynak-ları Türk tarihi için başvurulacak birinci sınıf bir kaynaktır. Bu kaynaklar olmadıkça Türk ta-rihinden söz etmek mümkün değildir. (20) Yalnız bu kaynakların da tümünde ortak bir büyük kusur vardır: Çinli kendisi için şeref teşkil etmeyecek yahut tarihin kendisini mahkûm edecek olayları resmî kaynaklarına mümkün olduğu kadar geçirmemeye, almamaya çalışır! Bundan dolayıdır ki, 639 yılının Nisan ayında Chieh-shê-shuai (21) ve (39) arkadaşının Çin Sarayını basma olayının sebebi T'ang-shu'lara alınmamıştır. İşte bu sebeptendir ki, 630 yılının Mart ayı-da İl-Kagan'ın tutsak düşmesi ile başlayan o korkunç, o tüyler ürpertici «Türk kıyımı» (22) nı bir satırla olsun Chiu T'ang-shu ve Hsin T'ang-shu'da bulmak mümkün değildir. Onun için dir ki, 2000 Türk'ün koskoca bir eyaleti bir başından öbür başına talan edip tam 23 şehri zap-tetmesi olayını yani Tonyukuk Seferini de biz aynı kaynaklarda bulamamaktayız!

Şu hale göre Tonyukuk'un «deniz seferi» diyebileceğimiz Shan-tung seferinin Kapagan Ka-gan'ın Çin Seferlerinin şiddet ve yoğunluk kazandığı 696-700 yılları arasında vukubulduğunu büyük bir ihtimal olarak kabul etmek durumundayız.

(17) Eski Türk Yazıtları, I, s. 99.

(18) H.N. Orkun, s. 23.

(19) H.N. Orkun, s. 37.

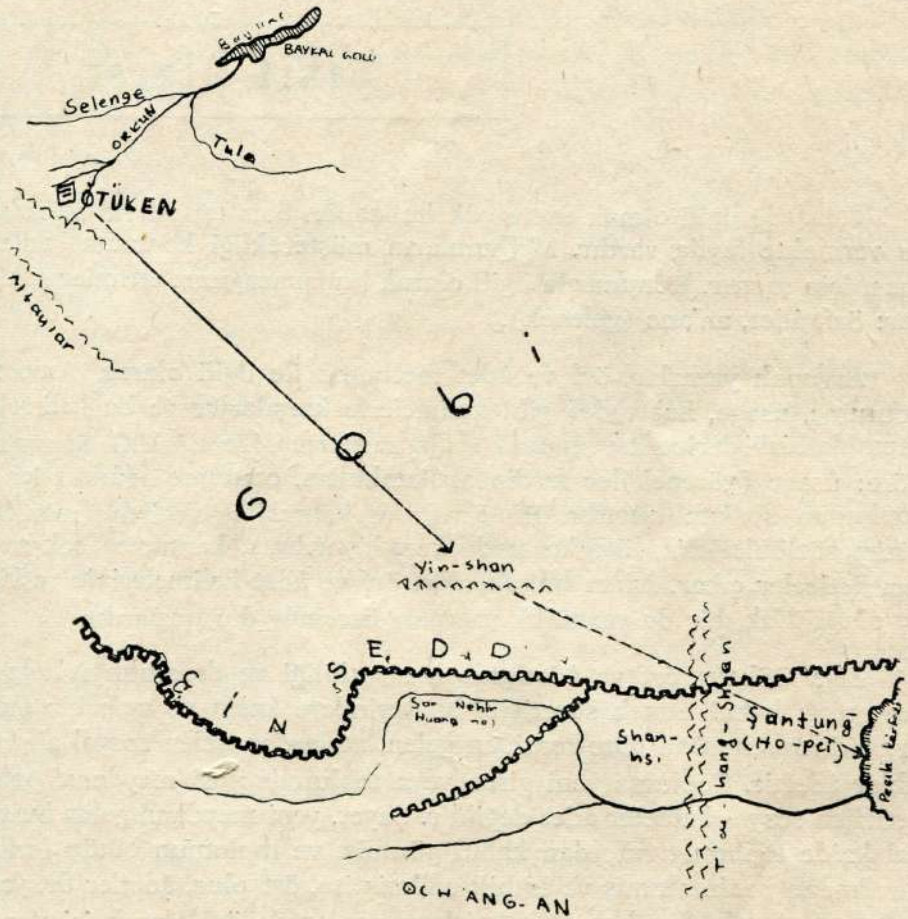
(20) Bu gerçeği çok iyi bilen ve kavrayan K. ATATÜRK, bunun içindir ki Ankara'da kurduduğu Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde bir de «Çin Dili ve Edebiyatı (sinologie)» bölümünü açtır-mıştır.

(21) Tarihimiz için dönüm noktalarından biri olan bu akıl almaz olayın kahramanı bizde «Kürşad» adı altında romanlaştırılmıştır. Bk. Atsız, Bozkurtların Ölümü, 4. Baskı, İstanbul 1958.

(22) Bilge Kağan bu müthiş olayı iki cümle ile şöyle canlandırıyor: «Kanın su gibi aktı; kemiklerin dağ gibi yattı» H.N. Orkun, s. 41.

Bilge Tonyukuk'un «deniz seferi» hiç şüphesiz Ötüken'den yapılmıştır. Ancak, Ötüken ile «Şantung Ovası» arasında kuş uçuşu altı yedi bin kilometrelik muazzam bir mesafe vardır. Bu bakımdan, söz konusu seferin, Çin'e yapılan bütün seferlerde olduğu gibi bir hamlede yapılmasına imkân ve ihtimal verilemez. Bize göre, Orkun havzasından ve özellikle Türuk Kağanlığı Çağında Ötüken'den Çin'e yapılan seferlerde Yeşil Irmak (Huang-ho)'ın kuzeyin deki Yin-shan bölgesi bir yığınak, bir dinlenme merkezi olmuştur. Ötüken'den yıldırım hızı ile yola çıkan Türuk atlıları uzun ve zahmetli Gobi Çölünü aştıktan sonra Yin-Shan bölgesine ulaşmışlar, burada dinlenip eksiklerini giderdikten sonra Yeşil Irmağı ve Seddi aşmış Çin'e akmışlardır.

Aşağıdaki haritada Bilge Tonyukuk'un «deniz seferi» iki merhalede gösterilmiştir:

KÜLTÜR KAVRAMI (Bölüm II) MANEVÎ VE MİLLÎ KÜLTÜR

Nahit Dinçer

Kültürle ilgili olmak üzere çok kullanılan bazı terimlerin mânalarını vermekte fayda vardır. Mefhumların müsterekliği konunun anlaşılması için şarttır. Konumuzla ilgili olarak kullanacağımız terimler şunlardır: örf, âdet, an'ane (gelenek).

Avrupalı yazarlar, örf ve âdet mefhumu ile ilgili olarak «moeurs coutume, usage, habitude» gibi kelimelerle karşılıklar ve bu kelimeleri zamanla birbirlerine karıştırarak kullanmışlardır. Meselâ M.G. Summer'e göre: usage (görenek)ler ferdin alışkanlıkları, coutume (âdet) ler de toplumun alışkanlıklarıdır. Bu örnek ve kelimelere verilen mânalar, bizim sözlüklerimiz, lügatlarımızla karşılaştırılırsa, karşımıza çok şaşırtıcı neticeler çıkar. İslâm hukukçuları örf ve âdet kelimelerinin eskilik ve devamlılık, bir de yaygınlık vasıfları üzerinde durmuşlardır.

Ziya Gökalp, örf ve âdetlerde hem eskiliği ve devamlılığı, hem de yaygınlığı kabul etmek suretiyle, bu terimlere kesin ve açık bir mâna kazandırmıştır. Ona göre maziden gelen, atalardan gelen sosyal alışkanlıklar âdettir. Topluma yeni giren veya toplumda yeni meydana gelen, getirilen sosyal kaideler âdet değildir. Şayet, yeni meydana gelen bu sosyal kaide toplum tarafından kabul görmüş, ve toplumun bütün fertleri tarafından benimsenmiş ve tatbik edilmiş ise, örf olur, âdetler de, yaşayan nesil tarafından kabul edilmişlerse, onlar da örf olarak isimlendirilir. Bu duruma göre, maziden devam edip gelen ve hal'de yaşayan âdet-

ler de tıpkı, yeni giren ve yeni olan sosyal alışkanlıklar gibi örf olur. Fakat yeni kabul edilmiş örfler, âdet değillerdir. Çünkü maziden gelmemek tedir, devamlılık vasıfları yoktur. Örfte yaygınlık, âdetde eskilik ve devamlılık vardır. Örf ve âdetler zamanla değişebilir ve eskiyebilirler, hattâ ortadan kalkabilirler, unutulurlar.

Bir de, milletin bütün bir hayat, düşünce ve tarih macerasının özünü teşkil eden, o millete, kendi millî şahsiyetinin damgasını vuran bir kısım alışkanlıklar vardır ki, bunlara an'ane (gelenek, tradition) diyoruz. An'aneler sosyal veraset, yâni eğitim yoluyla geçen mânevî miraslardır. An'aneleri inkâr, yerli olan kendi millî şahsiyetinin özünü teşkil eden değerlere müdahale, tehlikeli ve zararlıdır. Çünkü an'ane, bir milletin en ilkel ve en basit hayatından beri koynunda sakladığı, taşıdığı, değiştirmedığı, değişmez gibi görünen değerleridir. An'aneler, bir zümrenin, bir grubun malı değil, halkın malıdır. An'aneler okumuş zümrelerde kalmasa bile, halkta kalır. Örf ve âdetler sosyal tipleri değiştikçe, yâni cemiyette bünye değişiklikleri meydana geldikçe değiştirler, eskirler ve yok olabilirler. Fakat, an'aneler, cemiyet tipleri değişse de değişmezler. Bu bakımdan an'anelerin iyisi, kötüsü, yenisi eskisi, cansız olmaz. An'ane canlı olan, değişmeyen şeyin adıdır. Saklanması, korunması, hattâ kıskanılması gerekli olan şeydir. Türklerdeki büyüklere karşı olan sevgi ve saygı, eşitlik duygusu, alçak gönüllülük, tok sözlülük, sadelik, yiğitlik, misafirperverlik v.s. An'aneler, bütün Türklerde müşterek olan değerlerdir. Türk melodileri, Türk motifleri, Türk dili, Türk ahlâkı, Türk muâşeret, efsanelerimiz, masallarımız, atasözlerimiz, oyunlarımız, yemeklerimiz, güreşlerimiz bize hâs, bizim olan an'anelerimizdir. Türkler İslâmlığı kabul ettikten sonra, İslâmlıktan gelen an'aneleri vardır. Bunlar İslâm dininden ayrılmıyan unsurlardır. Kurban kesme, dinî bayramlarımız, kandil günlerimiz, ibadet şekilleri, ramazan orucu, ve islâmiyetin getirdiği değerler v.s. gibi.

Bir kısmını saydığımız, şekil gibi görünen bu an'aneleri kaldırım cemiyetimizde ne Türklük ve ne de İslâmlık kalır. Omurgalı hayvanlarda omurga ne ise, milletler için de an'ane odur.

An'anelerimiz, hissedilerek yaşanacak şeylerdir. An'aneler, atılacak, unutulacak şeyler değil, saklanacak, kıskanılacak şeylerdir. An'anedan canlı ve koruyucu olan dünden, kopmak kıyamettir. Dünden kopmak demek, canlı ve yaratıcı olan kültürden kopmak demektir. Geçmişin büyük lüğü, birikmiş kuvveti, geleceğin büyüklüklerinin dayanağı, istinat noktasıdır. Bu potansiyel an'anelerdir. Bu itibarla, an'aneleri bozulan milletlerin yaşaması güçleşir.

Bu günün değerini anlamak için, geçmişi iyi bilmek lâzımdır. Şimdi, ilerliyen insanlığın tarihinde bir an'dır. Ve istikbalde mazi olacaktır. Öyleyken, ders kitaplarında bu güne bönce bir hayranlık gösterilir ve geçmiş aşağılanır, kötülenir. Böylece, gelecek kısırlaştırılır.

Kültür mefhumu içinde geçecek olan örf, âdet ve an'aneyle yukarıdaki mânalar verilecektir.

«Kültür mefhumu içine beşerî faaliyetlerin her nevi mahsûlleriyle bir insanın diğerinden öğrendiği bütün faaliyetler girer. Beşerî faaliyetlerin mahsûlleri de başlıca iki kısma ayrılmıştır. Maddî kültür, mânevî kültür.

Maddî kültürü meydana getiren unsurlar bir mekân işgal eder. Bu itibarla duyu uzuvlarımız vasıtasıyla idrak edilebilir. Ve aynı zamanda bedenî faaliyetlerde kullanılırlar. Her nevi âlet, cihaz ve vasıtalar, istihlâk edilmek üzere kullanılmış her nevi yiyecek ve içecekler, elbiseler, mobilyalar, binalar, nakil vasıtaları, yollar, ziraî mahsûller, hayvan mahsûlleri vesaire maddî kültürün unsurlarını teşkil eder.

Mânevî veya fikrî denilen kültür unsurları ise, mekânda bir yer tutmamaları ve bedenî faaliyetlerde kullanılmayıp, zihnî faaliyetlerde kullanılmaları itibarıyla maddî kültür unsurlarından ayrılırlar. Her nevi fikir muhayyile mahsûlü unsurlar bu gruba girer. Her kültürün özünü teşkil eden, bu itibarla felsefî, fikrî görüşler ve ilmî nazariyeler, inanç sistemleri yanında mühim bir yer işgal eden siyasî, iktisadî, ahlâkî, bedîî ve teknik şartlardaki her nevi faaliyetleri tanzim eden kaide ve nizamlar, örf ve âdetler, (an'aneler), mânevî kültüre dahildir. Bunun gibi bütün muhayyile mahsûlü unsurlar, efsanevî varlıklar, hayalî hayır ve şer mahlûkları, masallar hâdise ve vak'alar, hikâyeler, muhayyel kahramanların sergüzeştleri de bu sınıfa girer. Kültürün mânevî denilen bu grubuna ithal edilmesi lâzım gelen diğer çok mühim bir unsur da dildir. Zira her dil, mânası olan kelimelerden teşekkül eder. mâna ise maddî olmayıp tamamıyla zihnî bir mahsûldür, yâni fikrîdir.»

Kültürü maddî ve mânevî kısımlara ayırmamızın bir sebebi de bunların kullanılma tarzlarından ileri gelmektedir. Medenî faaliyetlere tahsis edilen maddî kültür unsurları daima muayyen ve mahdut fertler tarafından kullanılmak üzere imâl edilir. veya hazırlanır. Halbuki aynı bir dinî inanç veya ibadete ait faaliyetleri, aynı bir ahlâkî prensip veya kaideyi veya hareket tarzını benimsemek, aynı bir musiki parçasını yahut şiiri çalmak veya okumak isteyenlerin sayısı tahdit edilemez. Aynı şekilde.

bir dilin konuşulması da tahdit edilemez. Milyonlarca insan tarafından konuşulabilir.

Maddî kültürle mânevî kültür arasında diğer mühim bir fark da, maddî kültür unsurları kullanıldıkça nihayet eskiyip harap oldukları halde, mânevî kültür unsurları için bu nevi bir eskime bahis konusu olamaz. Bilâkis bunlar nihayetsiz bir şekilde kullanılabilir ve kullanıldıkça da gelişirler. Ancak, kullanılmaktan vazgeçildiği zaman mânalarını kaybedip yok olabilirler. Onun içindir ki, mânevî kültür mahsûlleri bağlayıcı, birleştirici olmak üzere içtimaî tesanüt bakımından çok daha mühim ve tesirlidir.

Canlı bir varlık, biyolojik varlık yaşayabilmek için, çoğalabilmek için, biyolojik bir ortama muhtaçtır. Canlı varlığın bu ortamda çoğalmış haline kültür denir. Üretilmek istenen canlı varlıkların ortamı hazırlanır ve onlar orada çoğalırlar. Milletlerin kültürleri de, biyolojik kültüre benzetilebilir. Her millet, kendi insanını, kendi kültür ortamında yetiştirir. Bu kültür, biyolojik kültür gibi maddî değil, mânevîdir. Avrupa milletlerinin kültür kaynakları aynı-Greko-lâtin- olduğu halde her milletin, kültür gelişimleri ve teşekkülü farklı olmuştur. Bir İngiliz, bir Fransız, bir Alman kültürünün aynı olduğu söylenemez. Bir İngiliz, bir Fransız, bir Alman aynı adam değildir, hepsi ayrı milletlerin adamlarıdır. Çünkü, her biri kendi millî kültürlerinin insanlarıdır. Fransız sosyalist hareketi ve düşüncesinde büyük tesiri olan Jean Jaures Fransız kültüründen bahsederken şöyle demektedir: «Yunan kültürünün mirasçılarınız. Ama yalnızca o kültürün değil. Gerçi kanunun, ahengin, dengenin anlamını, yalnız güzelliğe hayranlığı ondan aldığımıza inanıyorum, ama Yunan geleneğinin Fransa'nın büyük gücünün tek unsuru olmadığını da iyi biliyorum. Nitekim, bu güçte doğu geleneği de vardır. Hıristiyanlık geleneği de.» Öte yandan Fransız şuuruna yahudi tesirini de açıkladıktan sonra örneğini dinden, Hıristiyanlıktan alarak şöyle devam ediyor: «Bir gün gelip bütün insanlar adalet içinde uyuşacak ve o zaman, beklenen Tanrı Peygamberin ya da mezmurcunun o güzelim değişindeki gibi «bütün yüzlerdeki göz yaşlarını silip kurulayacaktır.»

«İşte insancıl adalete yönelen bu tutkulu çağrı, İbranî bilincinin ağırlığı ile, Gerek düşüncesinin inceliği, kuvveti ve akıyla karışmış, Fransız dehasında erimiş, onunla kaynaşmıştır.»

O halde, her millet, kendi dehâsı ile, tarihî gelişimi ve an'aneleriyle kendi millî kültürünü yaratmaktadır. Böylece, her milletin kendine hâs,

millî kültürü vardır. Bu, o milletin mânevî ortamını teşkil eder. Ve millet fertleri bu ortamda, millî şahsiyetlerini bulurlar.

Biyolojik varlık, kendi yaşadığı, kültür ortamından alındığı, başka bir kültür ortamına konduğu takdirde, şu sonuçları görmek mümkündür. Bu canlı varlık, kendine yabancı bu maddî kültür ortamında, yaşamıyacak olecektir. Veya, bu yabancı ortamda büzülecek, hareketsiz kalacaktır. Kendi ortamını buluncaya kadar. Bulduğu takdirde, tekrar harekete geçecektir. Ya da, bu yabancı ortamda, ortama uyacak, fakat, bu ortamın malı olarak değişecek, dejenere olacaktır. Aynen bunun gibi bir mânevî kültür ortamı içinde bulunan bir millet ferdini, veya bir topluluğu, bir milleti, kendi kültür kaynaklarından koparıp, alıp, başka bir kültürün insanı haline getirmeğe çalışıldığı veya yabancı kültür ortamına bırakıldığı takdirde, bu insan, bu yabancı kültürde, ya ruhen ölecek, ya da, o kültürü taklit edecek dejenere olacak, katıldığı yeni kültüre yeni birşey katmıyacak veya katıldığı yabancı kültüre karşı soğuk duracak, kabuğuna çekilecektir.

İngiliz tarihçisi Arnold Toynbee, İslâm Âlemi, Batı Dünyası ve İstikbal ismiyle neşredilen etüdünde, bu günkü İslâm milletlerin de üç hareket görüyor. Bu hareketlerden ikisine, Yunan medeniyetinin taarruzuna uğrayan yahudilerin gösterdikleri tepkilerin isimlerini veriyor. O tarihte, yahudiler iki partiye ayrılmışlardı: Zealetlar, Herod'cular. Zealot o kimsedir ki, meçhulden korunmak için, malûm olana sarılır. Daha yüksek bir tâbiye ve yepyeni silâh kullanan yabancıya karşı harbe girerek durumunun kötü olduğunu hissettiği zaman kendi an'anevî harp sıfatını anormal bir hünerle kullanır. Zealotluk, yabancı tazyikin kışkırttığı bir köhneliktir. Bunun bütün İslâm âlimindeki en belli başlı mümessilleri imalî Afrikadaki Sennusiler ve Orta Arabistandaki Vehhabilerdir.

Fakat, Herod'culuğu temsil eden merkezler ise, Karadenize ve Süveyş kanalına çok yakındır. Bu medenî merkezler stratejik ehemmiyet ve iktisadî servet sahibi oldukları için batı faaliyetinin her çeşidini cezbetmiş ve bu yüzden bu günkü batı dünyası bu islâm kaleleri etrafında ağlarını kurmağa devam etmişlerdir.

Yabancı ve üstün bir kuvvetin tazyiki altında kalarak tedafüü bir vaziyet almak zorunda olan bir cemiyetin daha fazla Herodianizm'e temayül edeceği şüphe götürmez. Zealotlar, kendilerini takip edenlerden saklanmak için başlarını kuma sokan bir deve kuşu gibi maziye sığınmak isterler buna mukabil Heredianist'ler, hali cesaretle karşılayarak istikbali keşif için çalışırlar. Zealotlar, tabiî sevkleriyle, Herod'lar akıllariy-

le hareket ederler. Hattâ Herod'lar, Zealotların teşebbüsünden kurtulmak için akıllarıyla iradelerini seferber ederler. Zealotluğu bırakarak, Herod'cu olmak bir karakter işidir.

Herod'culuğun iki zaafını görmek için gözümüzü bugünkü Türkiye'ye çevirmek icabeder. Herod'culuğun birinci zaafı, yaratıcı değil, fakat mukallit olmasıdır. Onun için muvaffak olduğu takdirde dahi, beşerin ruhuna yeni, yaratıcı enerjiler aşılacağına, taklit olunan milletin makineden yapılma vasıtalarını kullanmayı artırmaktan başka bir netice vermez. İkinci zaafı, onun ilham vermiyen muvaffakiyetinin, ancak küçük bir azınlığa kurtuluş temin etmesidir.

Bunlar Herod'culuk sayesinde Avrupaî bir tarzda hürriyet ve istiklallerine nail olsalar da, batı milletleriyle kardeş millet sıfatıyla iş birliği yaparak milletler arası teşkilât içinde müsavî üye olsalar da durumları budur.

Bu gün batı dünyası ile İslâm âlemi arasındaki mücadelenin beşeriyet istikbali üzerindeki tesirini mülâhaza ettiğimiz sırada İslâm zealotlarını, İslâm Herod'larını da tuttukları yolda bırakmak icabeder. Çünkü, varabilecekleri en son muvaffakiyet, maddeten beka bulmak gibi menfî bir başarıdan ibarettir. İmha olunmaktan kurtulabilen Zealot, canlı bir kuvvet olarak yok edilmiş olan bir medeniyet fosili olur. Bertaraf edilmekten kurtulabilen Herod'cu ise, hazmetmeğe çalıştığı canlı medeniyetin bir mukallidinden başka bir şey olamaz. Bunlar, bu canlı medeniyetin neşvünmesini ilerletecek yaratıcı bir yardımda bulunmaktan âciz kalırlar.

Müslümanların çoğunluğu için, yâni üçüncü hareket için, de Toybee şöyle diyor: «Çoğunluk ise, taklit olunan medeniyet erkânının menfî sınıflarına bile benzemeyi ummazlar. Bunlar olsa, olsa, taklit olunan medeniyetin proletarya sınıflarını şişirebilirler».

Madem ki Zealot Müslüman ile, Herod'cu Müslümanı kültür kısırlığı ile itham ederek mahkûm ettik, o halde bu proleter Müslüman'ı da aynı şekilde mahkûm etmekten başka çare var mı?».

Yukarıda verdiğimiz, canlı varlığın kendi maddî kültüründen çıkarılıp, yabancı bir maddî kültür ortamına girdiği vakit, gösterebileceği tepki ile. Arnold Toynbee'nin İslâm âleminin, batı karşısındaki durumunu açıklamasında bir paralellik görülmektedir.

Yapılacak iş ne Zealot, ne Herod'cu, ne de batı medeniyetinin proletaryası olmak... Kendi kültürümüzün dayandığı temelleri bulmak, araştırmalarımızı bu sahaya teksif etmek, Türk kültürü nedir? ne değildir? bunu tespit etmek ve geliştirmek gerekir.

BAĞLAMA

Yetik OZAN (Firkati)

— Nida Tüfekçi'ye

Her sevgi bir düğüm atmış koluna;
Dokundukça inler, yarası vardır.
Irak gönüllerin uçurumuna
Ezgiden bir köprü kurası vardır.

Aslı saçlarını yönüne sermiş,
Altı tel koparıp göğsüne germiş,
Kerem yarasından bir kabuk vermiş;
Sızlaya sızlaya vurası vardır.

Âşık sofrasında bir ayak olur,
Şenlik bırakanda Sümmanî alır,
Humarı kan ile karışıp kalır;
Atadan toruna süresi vardır.

Veysel ile yumup iki gözünü
Görür gerçeklerin gizli yüzünü,
Emrah ile gamda tartar özünü;
Ağır yükü hafif darası vardır.

Ak kuşlukta abdal öğütlemesi,
Kara günde kardaş ağıtlaması,
Kızıl tanda Avşar yiğitlemesi:
Nefesi, nidası, narası vardır.

Bozok yaylasında çamlarca uzun
Bir tütün kesilir çektiği hüznün,
Nice ki orda bir sürmeli gözün
Gönlüne yansımış karası vardır.

Şeker dağ acı gözden bıkınca,
Etekleri misket misket kokanda,
Ardıçtan kovalar inip çıkanda
Her kuyu başında sırası vardır.

Söğüt çarşısına günle erenler,
Zile düzlerinde burçak derenler,
Ankara'da dama bulgur serenler
Dostudur, hal hatır sorası vardır.

Beşparmak'ta gümüş mavzer kesilir;
Çatal yüreğine barut basılır,
Alt teli bir tetik olur kasılır;
Bengide patlamak töresi vardır.

Yol üstü inlerken Kelkit bucağı,
Bağında güz yeli bir bağ b.çağı
Eğün dedikleri gurbet ocağı
Iraktan el sallar göresi vardır.

Çarşamba'ya yağmur yağar sel alır,
Yamadan dolanır; bayır, bel alır,
Çorum'da Dürdane kızdan el alır;
Yan yana halaya giresi vardır.

Muş'un yokuşunu çıkmış yorulmuş,
Narman'da bir güzel görmüş vurulmuş,
Ürgüp'te önüne tuzak kurulmuş;
Göğsünde üç kurşun beresi vardır.

Engeller koymuyor; yol sarp, o yaya,
Ziganalar sisli, Kop kaya kaya,
Bayburt'ta üç günü dönmüş üç aya;
Kaygılanıp tütün sarası vardır.

Fırat hoyrat akmış, o hoyrat akmış,
Urfa gibi göz göz Mardin'e bakmış,
Diyarbakır sıcak, kibritsiz yakmış;
Harput'un çayında çırası vardır.

Şahin yuvasında baykuş tünerken,
Antep sınırlardan gazi dönerken,
Yabancı yüzlere Tokat inerken
Onbeşliler ile kurası vardır.

Gence'de topraksız lâle örneği,
Kerkük'te ceylansız bala örneği
Öksüz tarı, tutsak curası vardır.

Nice ki ölüm var er geç kaderde,
Bir içli ağıtta susar son perde,
Karacaoğlan'ın yattığı yerde
Sonsuza dek nöbet durası vardır.

Kitapçılara ve on adet-
ten fazla isteyenlere % 25
indirimli ve ödemeli ola-
rak gönderilir. 10 adetten
az isteyenlerin posta pulu
göndermeleri rica olunur.

İsteme Adresi : P.K. 284
Bakanlıklar — Ankara ve
P.K. 211 Kızılay — Ankara

Fiatı : 10 TL dir.

TEKNOLOJİ ve EKONOMİ

Doç. Dr. Ahmet DEMİR

Teknolojinin ekonomik faaliyetler üzerine olan etkisi son derece büyüktür.

Gerçekte, günümüzde çeşitli ekonomik sektörlerde yeni tekniklerin uygulanması için büyük çabalar sarfediliyor ve yatırımlar yapılıyor.

Bu sayede işletmeler, üretimde parça başına düşen zamanı kısaltmak ve maliyeti düşürmek imkânını bulabiliyor. Bu produktivitenin artması demektir. Aynı zamanda imâlatta kalite de yükselmektedir. Bu şekilde belirttiğimiz etkenler sonucu produktivitedeki artış işçi başına gelir artışı sağlamaktadır. Toplam olarak düşünülürse çeşitli sektörlerde olacak produktivite artışı neticede millî istihsal ve dolayısı ile millî gelir artışı sonucunu verecektir. O halde teknolojinin genel bir ifade ile, refahı artırdığını söyleyebiliriz.

Yalnız burada bir husus akla geliyor. Yeni teknikler kabul edildiğinde acaba o zamana kadar istihdam edilen iş gücünde bir azalma olmuyor mu? Bu da işçilerini kaybetmeleri sonucunu doğuruyor mu?

İlk anda böyle bir vakıanın ortaya çıkabileceği zannedilebilir. Fakat aslında pek böyle olmuyor. Bunun nedenlerini şöyle sıralamak mümkündür.

a) İşçi başına produktivite artışı gelir artışı sonucunu doğurduğu için piyasaya yeni ek talepler çıkmakta bu da diğer iş alanlarında daha fazla istihdama yol açabilmekte ayrıca yeni yeni faaliyet kollarının doğmasına sebebiyet vermektedir.

b) Teknolojik gelişme sadece bir iyileştirme ve geliştirme etkisine sahip olmayıp aynı zamanda yeni buluşlar sonucu yeni sanayi dalları kurulmaktadır. Bu da istihdam imkânlarını genişletmektedir. Kaldı ki teknik alet ev ekipmanların yapımı ile ilgili ve büyük ölçüde işgücü istihdam eden yeni sanayi dalları da yine hesaba katılmalıdır. (Elektronik sanayii kompütörler.)

c) Fertlerin taleplerinin daha çok işgücü isteyen mallara kayışı. Dün 500 iş saatinde yapılan bir otomobili kullanan bir adam bugün geliri arttığı için 1.500 iş saatine ihtiyaç gösteren lüks otomobil veya 10.000 iş saatine ihtiyaç gösteren spor uçak almak isteyebilmektedir. Bu da istihdamı genişleten bir husustur.

Bütün bu saydıklarımızda az çok gerçek payı bulunmasına rağmen teknolojik yeniliklerin bazen işsizliklere de sebep olduğu görülmektedir (1). Bununla beraber global olarak teknoloji gelişmeler ve otomasyonun işsizlik yaratmadığı müşahade edilmiştir. Bu konuda 1966 yılında OECD nin (2) Zurihte yaptığı «**Otomasyonun Ekonomik ve Sosyal Tesirleri**» isimli toplantıda ele alınan meselelerden biri de «**Teknik gelişmenin istihdam bünyesine ve münferit mesleklere olan etkisinin incelenmesi**» idi (3).

Bu alanda Avrupa için yapılan tahminlere göre halen gelişmekte olan otomasyon büyük ölçüde ve uzun vadeli işsizlik yaratmayacaktır.

Bununla beraber bazı alanlarda çalışan işçilerin otomasyonun uygulanması sonucu başka bir işe geçmeleri gerekebilir. Bu mevcut bir işin artık makinalar tarafından yapılması şeklinde bütün işçilerin işlerinden olması veya işçi sayısının azaltılması şeklinde olabilir. Bu durumda yeni bir işe geçmek durumunda olan işçi ne yapacaktır?

Bu problem ancak eğitimle halledilebilmektedir. İleri sürüldüğüne göre «otomasyonun geliştiği bütün ülkelerdeki okul ve öğretim sistemi derin ve esaslı bir değişikliğe uğramıştır. Gelecekte insanların meslek değiştirmek mecburiyetinde kalabilecekleri muhtemel olduğu için esas değişen şartlara uymayı da öğretmesi gerekmektedir. «Bu da ilk plânda eğitimin gençlere yalnızca meslek hayatını değil, aynı zamanda devamlı her okul cinsinde genel eğitimin teşvik (4) edilmesi ile olur.

- (1) «Business Management and Technical Change: Co-Ordinating Technical and manpower Planning» The O.E.C.D. OBSERVER, No: 33, April, 1968 S. 12.
- (2) O.E.C.D. kelimeleri Avrupa İktisadi İşbirliği teşkilatının kısaltılmış rumuzudur
- (3) «Teknik Tekamül ve İstihdam bünyesi» Ticaret ve İktisat gazetesi 24 Mart 1966
- (4) Aynı makale

«Bununla ilgili olarak okul süresinin uzatılması, gençliğin daha iyi bilgilerle mücehhez olmasını ve ilerde meslek seçmesi için olgunlaşmasını sağlayacaktır. Bu hususta OECD üye devletlerinin çoğu mecburi eğitimi uzatmak için plânlar hazırlamaktadırlar (5). Tabii bu uzatmanın da makul sınırlar içinde kalması gerekmektedir. Gençlerin geliştirilmesi yanısıra meslek değiştirmede büyüklerin eğitimi daha çok önem taşımaktadır. Franda'da büyüklere devamlı olarak eğitim imkânı sağlayan «Instruction Permanente» kurslar vardır ve bunun için işçilere ücretli kurs izinleri verilmektedir. Bu sayede işçi bir işten ayrılmak gerektiğinde bulduğu yeni işlerden herhangi birine girebilmek şansına sahip olabilmektedir.

II — TEKNOLOJİ VE DOĞAL KAYNAKLAR

Teknolojik gelişmeler ilk akla gelebileceği gibi sadece imâlat sanayiinde etkilerini göstermektedir. Madencilik, tarım ve diğer alanlarda da yeni teknikler uygulanmaktadır. Bunlardan, özellikle doğal kaynaklar üzerine teknolojinin etkilerinin belirtilmesinde fayda vardır.

Bilindiği gibi «Doğal kaynaklar» deyimi, toprak toprakaltı servetleri («madenler, minareller, yakıt maddeleri v.s.) ile suları (iç sular ve denizler) bitki örtüsü hayvanlar ve hatta havayı güneş ışınlarını bile kapsamaktadır.

Teknolojik gelişmeler bir yandan doğal kaynaklardan daha kolay ve verimli bir şekilde faydalanmayı gerektirirken diğer yandan aşırı istismar yüzünden bu kaynakların çabucak tükenmelerine de sebep olmaktadır. Hatta bazen tabii kaynaklar tekniğin sağladığı kolaylıklar yüzünden büyük ölçüde istismar edilmektedir. Örneğin trolle yapılan balıkçılık veya dinamitle balık tutmak (6). Bu aşırı kullanma özellikle tükenir veya stok kaynaklara çok büyük etkiler yapmaktadır.

Örneğin bugün petrol arama ve istihsalinde uygulanan yeni teknikler bu kaynaktan büyük ölçüde istihsalde bulunmasına imkân vermekte, fakat kolayca elde edilebilmesi sonucu büyük ölçüde israfına da sebebiyet verebilmektedir. A.B.D. de otomobil kullananların çoğu zaman boş yere benzin sarfetmeleri buna bir örnektir (Israf Ekonomisi).

(5) Aynı makale

(6) Reşat Aktan — Tabii kaynakların korunması ve İdaresi (Ders Notları) S.B.F. Ankara 1967 S. 41-57.

Bununla beraber doğal kaynakların ısrافی hususu çoğu ülkelerde dikkati üzerine çekmiş ve bu alanda çeşitli tedbirler alınmıştır. Teknolojinin doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesi hususunda da faydaları olduğunu unutmamak lazımdır. (Örneğin orman yangınları ile mücadele haber verme sisteminin ve yangın söndürme cihazlarının geliştirilmesi düşük tenörlü maden cevherlerinden faydalanma, enerji sağlayan yakıtların randımanlarının arttırılması).

III — AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER VE TEKNOLOJİ

Kalkınma çabasında olan ülkeler çeşitli metodlarla memleketin sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan ilerliyebilmesi için tedbirler almakta ve modern teknolojinin imkânlarından mümkün olduğu kadar yararlanmak istemektedirler. Bu konu ile ilgilenen bazı düşünürlere göre az gelişmiş ülkeler ültro-modern teknik cihazları ve metotları çok ihtiyatla almalıdırlar. Önce bu tip cihazların nasıl kullanıldıklarını iyice bilmek mecburiyetindedirler. Bunların son derece pahalı olduğunu ve ancak belirli bir cesametten sonra kullanılabileceğini unutmamak lazımdır. Bu bakımdan eğitim hususu daima ön plâna alınmalıdır.

Aslında otomasyon teknikleri gelişmekte olan ülkeler için yararlı olmasına rağmen ne zaman ve nerede kullanılacağına tesbitinde fayda vardır. Özellikle büyük yatırımlar, çoğu zaman yabancı döviz ihtiyacını gerektirdiği için, bunların ancak devamlı çalışan ve yüksek maliyetlerini amorti edebilecek müesseselerce kullanılması tavsiye edilmektedir. Bunun için de önceden maliyet hesapları yapılmalı ve sonuç olumlu olur sa teknik veya teknikler kabul edilmelidir.

Az gelişmiş ülkelerin bu şekilde yeni teknolojiyi almaları veya kop-
 etmeleri aslında onların lehlerine olan bir durumdur. Fakat çoğu zaman bu teknikler (buluşlar) için bir ödeme yapmak mecburiyeti vardır. Patent satın alınması veya yüzde ödemek şeklindeki bu döviz transferleri gelişen ekonomiler için bir yük teşkil eder. Memleketimizde de bunun münakaşaları yapılmaktadır. Ayrıca bazı teknik buluşlar inhisar durumu sağladığı için satın da alnamamaktadır (7).

Bazan da yabancıların geri kalmış ülkelere yeni teknik diye demode teknikleri devrettikleri vakidir ve bu da iki ülke arasında yine ileri ülkeler lehine bir prodüktivite farkını ortaya çıkarmaktadır.

(7) Bu konuda verilen bilgilere göre, memleketimizde yapılmakta olan demiryol taşıtlarının tekerleklerinin dış çemberlerinin (bandaj) paketini almakta zorluk çekilmiş olup ancak 1970 içerisinde deneme imalatına geçilebilmiştir.

Kanaatimizce bu alanda yapılacak en rasyonel davranış geri kalmış ülkelerin teknik eğitime fazlaca önem vermeleri ve teknik araştırmaların finansmanında devletin çeşitli kuruluşlara yardımcı olmasıdır. Bu arada başta makine-motör ve elektronik aletler sanayii olmak üzere teknolojik gelişmelerin en ziyade ortaya çıktığı sanayi dallarını nüve olarak gecikmeksizin kurmaları gerekmektedir. Bu kuruluşların üretimi nisbeten pahalı da görünse, ki önceleri maliyetler normaldir, bu husus cesaret kırıcı bir faktör olmamalıdır.

IV — TEKNOLOJİ VE MİLLETLERARASI İKTİSADİ İLİŞKİLER

Ülkeler arasındaki teknolojik farklılıklar bu ülkelerin iktisadi ilişkilerini etkiler.

Bu etkileyiş, tarihi gelişime bakılacak olursa genellikle teknoloji bakımından geri ülkelerin diğer ülkelere bağlı olması sonucunu doğurmuştur. Her zaman verilen örnek tekniğin geliştiği ülkelerin diğer ülkelere çok ucuza hammadde satın alıp bunları işleyip değerlendirdikten sonra yüksek fiyatlarla o ülkelere sattığıdır. Bu alışveriş sonucu teknik bakımdan ileri ülkelerde gelir ve refah artışı olacaktır.

Buna yukarıda da belirttiğimiz gibi diğer ülkelere satılan patent ve diğer şekillerde transfer karşılığı elde edilen kazançları da eklemek mümkündür.

Teknik buluşların sadece bu alanda ileri ülkelerle geri ülkeler arasındaki ilişkilerde önem taşıdığı da zannedilmemelidir.

Aynı zamanda teknoloji bakımından ileri ülkeler arasında da yine teknolojik alanda farklılıklar vardır. En ileri tekniği uygulayan etken bir sevki idare (management) mekanizmasına sahip ileri ülkeler, iktisadi bakımdan diğer bütün ülkeler arasında patent v.b. alışverişleri büyük ölçüde yapılmaktadır.

Teknolojik alanda diğer ülkelere göre üstünlük sağlamak ve ülke içerisinde de produktivite milli gelir ve dolayısı ile refahı arttırmak çabası ile bazı ülkelerde araştırma ve geliştirme faaliyet ve projelerine büyük ölçüde yatırımlar yapılmaktadır. Örneğin 1964 yılında A.B.D. Gayri Safi Milli Gelirinin % 3,4 ünü, Kanada % 1,1 ini, Japonya Yüzde 1,4 ünü bu yolda harcamıştır. Aynı yılda iktisaden gelişmiş Avrupa ülkeleri için, birlikte alınırsa bu oran % 1,5 olmuştur (8). Bu oran memleketimiz için (1964 yılında) çok kabaca bir tahminle % 0,4 civarında hesap edilmektedir.

(8) OECD «Technological Gaps Their Nature, Causes and Effects» OBSERVER No: 33, April 1968 S. 19.

Devletlerin finanse ettikleri araştırma ve geliştirme harcamalarının oldukça büyük bir kısmı özellikle, uçak, elektronik ve kimya sanayiine gitmektedir. Aslında bu üç sanayi araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin en yoğun olduğu ve pek çok buluş ve yeniliklerin ortaya çıktığı sanayi dallarının başlıcalarındandır.

Teknolojik gelişmelerin sadece ekonomik etkileri olmadığını aynı zamanda askerî bakımdan da bir ülke için büyük önemine işaret etmeliyiz. Bu bakımdan resmî otoritelerin teknolojik gelişmeyi destekler ve finanse ederken çeşitli alanlarda sağlanacak avantajları da hesaba kattıkları bir gerçektir. Aslında, çoğu zaman ekonomik bakımdan yararlı olabilen bir buluş askerî alanda da kullanılabilirdiği gibi askerî alanda kullanılan bir buluş da ekonomik faaliyetlerde yararlı olabilmektedir.

Buraya kadar belirttiğimiz hususları kısaca şöyle özetlemek mümkündür.

1 — Teknolojik gelişmeler ekonomiye genellikle olumlu yönde ve büyük ölçüde etki yapmaktadır.

2 — Bazı ülkelerde teknolojik araştırmaların askeri amaçlar güttüğü kabul edilse bile bu çeşit buluşlar yeni mal veya hizmetler şeklinde sulh ekonomisine de hizmet etmektedir. Böylece milli ekonominin gelişmesine olumlu yönde katkısı olmaktadır.

3 — Bu bakımdan araştırma için yapılan masrafları bir yatırım olarak kabul etmek gerekir.

4 — Araştırma laboratuvarı ev merkezlerinin tesisi çoğu zaman büyük meblâğlar istediği için bu alanda yapılacak yatırımların devlet tarafından desteklenmeleri, özellikle iktisaden gelişmekte olan ülkeler için gereklidir. Kaldı ki iktisaden ileri ülkelerde bile pek çok firma bu çeşit araştırmanın gerektirdiği masrafları karşılayamamaktadır.

Dr. Rıza Nur

TÜRK TARİHİ

Birinci Cilt

İsteme Adresi : P.K. 284 Bakanlıklar — ANKARA

FİATI : 20 TL. Kitapçılara ve 10 adetten fazla isteyenlere

% 25 iskonto yapılır.

Töre Yazı Ailesi

**Doç. Dr.
Mehmet ERÖZ
İle Bir
Konuşma**

“ *Mevcudiyetleri ile TÖRE YAZI AİLESİ şeref veren kıymetli hocalarımızdan Mehmet Eröz Beğ, yazıları ile olduğu kadar, yaşantısı ve davranışları ile de Türk Kültürünü ve töresini, tam anlamı ile aktettiren bir büyüğümüzdür.*

Onun sohbetinde bulunmak bize, burcu burcu Anadolu havasını teneffüs ettirir, yiğit milletimizin, alp erenlerinin gücünü duyurur.

Sorularımıza cevap vermek zahmetine katlanacağı için kendisine teşekkür ederiz. ”

Konuşan: Deniz Dağoğlu

— Efendim, hayat hikâyenizi anlatır mısınız?

Aydın'ın Söke Kazasında doğdum. Kırk bir yaşındayım. Babam, Antalya ile Mersin arasından, Toroslardan gelen Yörüklerin kurduğu Serçin köyündendir. Anam da, bir kolu Karatekeli Yörüğü, diğer kolu Akkuzulu Yörüğü olan, Germencik ve Ortaklar'a yerleşen Akkuşoğlu Hasan Hüseyin Ağanın kızıdır. Babamın babası, Serçinli Hasan Efendidir. Kışı Söke'de geçirir, yaz aylarında, köye, incir bahçemize göçerdik. 30-40 haşarı çocuk, sabahtan akşama kadar, yalın ayak başı kabak bahçeler arasında koşar, ağaçlara tırmanır, bir gölcükte yüzer, «Hızır gelmiş» diyerek ak sakallı dilenci Abdal'lara kapları doldurup, huşu ve hürmetle incir sunardık, daha doğrusu oranın deyimini ile «yemiş verirdik». Zeytin ağaçlarının koyu gölgeliklerinde anlattığım masalları, bu haşarı çocuklar büyük bir merak, dikkat ve sessizlikle dinlerlerdi. Elliden fazla masal öğrenmiştim. Bunlar belki de, millî kültürün ilk tohumlarını veren bir nevi manevî miras idiler. Anacığımın, ağaçlar daki mahsulün son kısmını «Başak» olarak fakirlere ayırması ve bu müessesenin bütün canlılığı ile çevrede yaşaması, sosyal adalet duygusunun, yardımlaşma ve dayanışma şuurunun, ruhuma yerleşmesine yol açan ilk görgülerimdi.

Akrabaların ve diğer köylülerin hafta da bir pazardan gelirken alıp getirdikleri gazeteleri okur, II. Dünya Harbi hakkında konuşurduk. On yaşlarındaki çocuğun okuyuşunu ve fikirlerini zevk ve takdirle dinlerlerdi. Bu sıralarda, Keloğlan, Nasreddin Hoca, Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Ferhat ile Şirin, Aşık Garip, Kan Kalesi, Hayber Kalesi v.s. yi okur, bazılarını anneme de okurdum. Dinî ve millî heyecanımızın ilham kaynakları böyle bir içtimaî muhitte. Dinî heyecan ve şuurumu, bilhassa, iyilik, merhamet, yardım severlik abidesi olan dedeme borçluyum. Fakat gene bu

sıralarda, ham sofuların dine aykırı görebilecekleri fikirlerin ilk belirsiz sergilerini edindim. Bahçelerimize türlü vesilelerle «Tahtacı» denen Kızıbaş-A'evi Türkmenler gelirdi. Benim akraba çevrem ve millî kültürün köklerinden ilham alan köylüler müstesna, şehirlere biraz teması olan, şehirlerde oturanlar bunları hor görür, ahlaksız sayardı. Tatlı dili, güleç yüzlü, cömert, misafir canlısı, namuslu insanların, böyle görülmesi, çocuk kafamın içinde çözemediğim büyük bir düğüm olarak kalırdı. Kimseden tatmin edici cevap alamazdım. İşte bu merak, çözümünü için çırpındığım mesele, yazım ilerledikçe aydınlığa kavuşmuş ve benim davam, bir nevi hayatımın gayesi olmuştur. Eğer, namuslarına yüzde yüz inandığım Alevi Türklerle, Sünni Türklerin kucaklaşıp, barıştıkları günü göremeden bu alemde geçersen, gözlerim açık gitsin.

On bir yaşında anacığımı kaybedince, bu bahçelere gitmez, millî kültürün pınarlarından içemez oldum. Orta okulda Hüseyin Rahmi'nin romanlarını ve diğer bazı romanları okumuştum. Onun dışında okuduğum ıvır zıvırdı. Doymak bilmez bir ihtirasla okuyordum. İlk okuma zevkini aşılıyan rahmetli babam, beni yetiştirecek kitapları tavsiye edecek durumda değildi. Esasen Türkiye'de böyle neşriyat da gelişmemiş, yayılmamıştı. Atsız'ın «Bozkurtların ölümü» isimli büyük romanını okumak için elime aldığımda, bir arkadaş «Sakin onu okuma. Onun yazarı komünisttir» dedi. Ve bu eseri okumak, 5-6 yıl sonra nasip oldu. Bir yol gösterecek, karanlık bozkırda çoban yıldızı gibi bakiyıp, ışıkacak bir eserden mahrumdum. Dedem evde «Allah» derken, okulda öğretmen «Tabiat» tan bahsediyor, atamızın bir maymun olduğunu söylüyordu. Çok sevdiğim dedeme inanmaz olmuştum. İki cemi arasında beynamazdım. Liseden terki tahsil ettim. Gündüzleri bir çift öküzle çift sürüyor, geceleri Pardayyanlar'ı, Fantoma'ları, Şerlok Holmes'leri ve daha bir yığın saçma

sapan kitabı okuyordum. Onbinlerce sayfaya verdiğim göznrüne, geçen zamanlarım şimdi çok yanıyorum. Mevlâna'nın dediği gibi, bir çuval keçi boynuzu çiğneyip, bir dirhem bal ya alıyor, ya almıyor. Bana bu zararlı neşriyattan, geveze insandan kaçır gibi kaçmamı tavsiye edecek bir rehberden mahrumdum, yetişme tarzım ve bilgi seviyem de bunu temin edemiyordu. İstikametsiz hedefsiz ilerliyor, daha doğrusu bir geri, bir ileri gidiyordum. İnkârcı bir insan olmadı isem, yüzbinlerce Türk genci gibi, ata ocağından aldığım dinî terbiyeye ve içinde yetiştiğim içtimaî muhitten edindiğim millî kültür mirasına şükretmeliyim.

Tekrar tahsile başladığımda, Atsız'ın, Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun, Feridun Fazıl Tülbentçi'nin tarihî eser ve romanları, yolunu aydınlatıverdi. Gideceğim yeri görebiliyordum. Bu yol, Türklükle Müslümanlığı en saf şekli ile yoğuracak ve sosyalizmle kapitalizm arasında, dinî ve millî kaynaklardan ilhamını alan bir iktisadî sistem getirecekti. Seminerleri, konferansları, ilmî toplantıları kaçırmıyor, tarihî, sosyolojik ve felsefî eserleri doymak bilmez bir iştah ve ihtirasla okuyordum. Asistan olmak için uzun yıllar çalıştım. Bu ilmî çalışma yolunda, en az beş altı yıl kaybım vardı. Çok bocalamıştım. Binbir sıkıntı ve meşakkatten sonra, otuz yaşında asistan olarak üniversiteye girdim. Başkalarının traktörle çok kısa zamanda sürerek temizleyeceği bir tarlayı ben kara sabanla sürmeğe çalışmış, uzun yıllar kan ter içinde kalmıştım. Halen İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Sosyoloji ve Metodoloji Kürsüsünde öğretim üyesiyim.

S — Bütün bunlara rağmen sizi yarı yoldan döndürmeyip bilâkis çalışma gücünüzü artıran unsurlar nelerdir?

C — Benî yarı yoldan döndürmeyen, içimde ışıltı ışıltı parlayan Türklük sevgisi, dinî şuur ve Türk milletine hizmet etme duygusu ve ilim aşkıdır.

S — Milliyetçi Harekete katılım hi-kâyenizi de anlatır mısınız?

C — Yukarıdaki uzun açıklamaların iyice göstereceği gibi, adım adım bu yola geldim. Halk Partisi istibdadına karşı milletin şahlanışını ben gözlerimle görmüşümdür. İzmir'de 1947 yıl- arında, Anadolu'nun her yerinden gelen yüzbinlerin meydana getirdiği muhteşem topluluklarda, kıvılcım gibi parlamayan heyecan dalgasını müşahade etmiş ve bu sele kapılmışımdır. Hiçbir siyasî ihtirası olmayan, sadece vatanın kurtuluşunu isteyen binlerce insanın gözyaşları ile, içim bir hoş olmuştur. «Dağ Başını Duman Almış» marsı gibi, hedefsiz ve anlamsız bir marşla heyecana getirilen ve hiçtir dünya görüşü ve mefkûresi olmayan, sadece iktidardakine düşman olan hatiplerin içi boş, fakat yaldızlı ve heyecanlı konuşmaları ile coşkunluğun sonuna gelen kitleler, bu siyasî heyetten çok şey bekliyor, umuyor, istiyorlardı. Manevî ve maddî diriliş istiyorlardı. Birtakım maddî ve iktisadî hamlelerden sonra bu siyasî heyet, milleti alıp, «Vatan Cephesi Bataklığına» döküverdi. Vatandaş ve milletin seven her Türk gibi gıdasını millî bir mefkûreden, bir ülkeden alan, gaye değil, Türk milletinin emrinde vasıta olan bir hareketi bekliyor ve arıyordum. Onu şimdi buldum.

S. — Milli Hareketin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

C. — Milliyetçi Hareket'in geleceğini, Söke köylerinden akıllı bir ihtiyarın misalindeki gibi görüyorum. «Çavdar, altı ayda boy atar, sonra da yatar. Çınar ağacı, yıllar yılı ağır ağır büyür, kök sallar, fakat beş yüz yıl yaşar. Bu hareket çınar ağacının büyümesi gibi ağır ağır büyüyor. Sonunda gölgesinde birçok insanın barınacağı bir çınar olacak.»

S. — Türkmen ruhunu en iyi andıran kişilerden biri olarak, soî hareketin Türk men ruhu ile bağdaşmayan hususların ve Sol anarşinin bu günkü duruma geliş sebeplerini belirtir misiniz?

C. — Sol, hiçbir zaman, hiçbir yerde hakiki çehresini göstererek gelmemiştir. Zehir yudum, yudum içirilir. Önce sosyal adalet, hak-eşitlik şerbeti içirilir, sonra sonra sosyalizm-komünizm zehri zerkedilir. Bu zehir de istidatlı olanlara verilir. Kitlelere sadece şerbet verilir. Köylülere toprak reformu, daha iyi yaşama şartları vaad edilir. Bütün bir doktrin ve dünya görüşü olan Marksizm-Leninizmin sadece iktisadî tarafı, o da değiştirilerek, yumuşatılarak, gizlenerek anlatılır. Toprak için altında çoluk çocuğunu geçindirmek için çirpınan göl ve toprak ağasının koltuğu binbir çileyi göze alan Türk köylüsünün bu vaadlere kolayca aldanması mümkündür. Bunun misalleri ne yazık ki vardır. Bir komünist, bütün dinî, millî ve manevî değerlere düşman olduklarını, proleter kültürüne sahip olduğunu iddia ettikleri maddî bir insan yaratmak istediklerini, kitlelere elbette söylemez. Bu yüzden başarılı olurlar.

On yıl önce, Toroslar'da yorgun ve bezgin bir «Keşşafılı» Yörüğü bize, «Demek seni devlet gönderdi. Demek devlet dağda adam yaşadığını, Yörüğün yaşadığını biliyor ha..» diyerek sitemde bulunmuştu. Erdemli'nin dağ eteklerinde, keçilerin bile barınmayacağı bir yerin kendilerine iskân sahası olarak verilmesinden yanıp yakınan «Karakeşli» Yörükleri bizi bu yere alıp götürmüşler ve biz de idarecilerin aklına şaşakalmıştık. Erdemli ile Silifke arasındaki Boynuinceli Yörüklerinden bazı fakirler, «Aç köpek furun yarar. Devlet bizimle neye ilgilenmiyor?» demişlerdi. Bozkır ile Çumra arasında, perakende Yörüklerin sefaletini yakından görmüştük. Diğer taraftan Alevî Türkmenlere atılan oltalar, iktisadî değil, içtimadîdir. Biz büyük bir vicdansızlık ve cehaletle, Alevî Türklerin «mum söndü» yaptıklarına, ahlâksız olduklarına 5-6 milyon Türkün namusla ilgisiz bulunmadığına inanırken, komünistler onlara «Yavrum, kuzum» diyor, bu konuyu istismar ediyor ve

bize karşı kin ve nefreti körüklüyor. Bu çalışma, okuyan Alevî gençler arasında büyük tesir icra ediyor ve başarılı oluyor. Bunun vebal ve günâhı, başta millî kültürden memleketi ve milleti mahrum bırakan iktidarlar olmak üzere, bütün Sünî Türklerindir. Liberalist zihniyetli, millîti ve memleketi tanımayan iktidarların sebeb olduğu maddî ve manevî sefalet sol faaliyetlerin tutunmasına yol açmıştır.

S. — Töre - Devlet yayınları için Dokuz Işık'ın hangi görüşünü hazırlayacaksınız? Bundan başka yayınlanmış veya yayınlanacak eserleriniz hakkında bilgi verir misiniz?

C. — Dokuz Işıktaki «İlimcilik» görüşünü hazırlayacağım. Yörükler ve Marksizm-Leninizm konusunda iki eserim hazır durumdadır. Bir ders kitabı hazırlıyorum. Kitap hususunda hiç talihim yok. Ne resmî, ne de hususî kuruluşlardan ilgi görürüm. Bir iki yıl içinde 3-4 eserim çıkabilir. Bunlardan biri «Alevilik - Kızılbaşlık - Bektaşilik» tir. Diğeri de Kaşgarlı Mahmud'un muhteşem eserinin yazılışının 900. Yılında «Orta Asya-Anadolu Türk Kültür Bağı» dır. Allah, ömür, sağlık ve huzur verirse Türk milletine hizmetimiz olacaktır.

S. — Milli şuurun daha yaygın bir hale gelebilmesi için ne gibi çalışmalar yapabiliriz?

C — İlmî çalışma ve araştırmalarla Türk milletin'in kültür ve içtimai bünyesini yakından tanırsak, millî şuurun ona daha iyi şekilde ulaştırılmasının ilmî yollarını daha güzel tesbit edebiliriz.

— Özel zevklerinize hitap eden (yahut sizi ilgilendiren) bir sanat kolu, değişik bir merakınız var mıdır?

— Allahın yarattığı tabiatın aşıkıyım. Orada gezer veya dinlenirken Türk müziğinde olursa...

TÜRKİYE ESİR TÜRLERE YANLIŞ TANITILİYOR

Hasan ORALTAY

Geçen Mart ayının 24-ndeki «Kazak Edebiyatı» gazetesinin ikinci, üçüncü ve dördüncü sahifelerinin yarısını kaplayan oldukça uzun, Kazak Türklerinin genç yazarlarından OLCAS SÜLEYMANOĞLU'nun «Türkolojinin bazı meseleleri veya yanlış usuller» isimli makalesi yayımlandı. Olcas Süleymanoğlu, yalnız Kazakistanda değil bütün Türkistan çapında da tanınmış şair ve yazarlardandır. Bundan bir kaç sene evvel onun yazdığı makale ve şiirler hakkında komünist partisi organlarında çok sert tenkitler çıkmıştı. Bir ara Olcas Süleymanoğlunun yazı ve şiirleri hiç görünmez de olmuştu. Olcas Süleymanoğlunun «Milliyetçilik ve dini hisleri kamçılayıcı makale, şiir yazdığı» için takibata uğradıktan sonraki ilk dikkati çeken yazısı «Altın Elbiseli Adam» hakkındaki makalesi oldu. (1) «Kazak Edebiyatı» gazetesinin 11 Eylül 1970 tarihindeki sayısında çıkan adı geçen makalesinde yazar, «bu hususda dergide çıkacak olan makalemde etraflıca izahlarda bulunacağım» demiş olmasına rağmen henüz «Altın Elbiseli Adam» mevzuuna dokunmadı.

«Türkolojinin bazı meseleleri veya yanlış usuller» denilen bu makalesinde Olcas Süleymanoğlu A. M. Şerbakin 1970 senesinde Leningrad'da basılmış olan Türk dili ve fonetiği hakkında «Srvniyelnaya grammatiyka Türkskiyh yaziykov» isimli kitabı üzerinde duruyor. Adı geçen kitap hakkında bir az bilgi verdikten sonra, kitabın bir çok yanlışlıklarla dolu olduğuna işaret ediyor. Türk dilinin bu dilin sadece bir — iki şivesini yarım-yamalak bilmekle hükme bağlanamayacağını bilhassa belirtiyor. Bununla ilgili olarak yazar, «Hindu — German ve Avrupa Türkologlarının, asırlardan beri Türkoloji meselesinde yanlış usuller icad etmekte olduklarını zikrediyor. İşte bütün bu yanlışlıklara imkân vermemek

için Türkolojiyle, Türk «halklarının» kendilerinin ilgilenmesi şart, diyor. Kitabında Şerbak — diye, devam ediyor yazar, — Radlov, Tomson ve Grünsel gibi Türkologların çok eskiden ortaya attığı, tamamiyle doğru denilmesine imkân olmıyan fikirleri devam ettiriyor. Bu husustaki kendi fikrini bir çok ilmi hakikatlerle ispatlamaya çalıştıktan sonra, Olcas Süleymanoğlu, Türkoloji meselesiyle doğrudan doğru ilgilenmenin zamanı geldi diyor. Yazar makalesinde bilhassa dil meselesi üzerinde fazlaca duruyor. Bir çok mukayeseler yapıyor.

TÜRKİSTANLI İLİM ADAMLARININ TOPLANTISI

Yine aynı tarihteki «Kazak Edebiyatı» gazetesinin dördüncü sahifesinde çıkan Türk-Kazak ilim adamlarından Rahman Berdibayoğlunun «Taşkentde tuvğan oylar — Taşkentde peyda olan düşünceler» adlı makalesinde geçenlerde, Taşkent şehrinde olan bir toplantı hakkında bilgi verilmekte. Rahman Berdibayoğlunun adı geçen makalesinde verdiği bilgiye göre, Türkistan «cumhuriyetleri» ilim adamlarının Taşkentde olan bu toplantısına SSCB ilim akademisi reisinin ve komünist partisi merkez komitesinin yanındaki Marksizm-Leninizm Enstitüsünün reis muavinleri iştirak etmiş. Tabii bu, adı geçen toplantının onların kontrolü altında geçtiğini de açık anlatıyor. Makalede belirtildiğine göre, bu toplantıya Türkistanın bütün «cumhuriyetlerinden» ilim adamları iştirak etmiş. Bir çok mühim meseleler hakkında konuşulmuş. Bu hususta yazar şöyle diyor :

«Taşkentde olan ilmi toplantının filoloji bölümünde konuşulan ehemmiyetli meselelerin bazıları hakkında efkari umumiyeeye kısaca dahi olsa, bilgi vermek yerinde olur. Bir çok konuşmacılar orta dereceli okullarla yüksek okullarda doğulu milletlerin dilin okutma meselesine dikkati çekti. Bu hususta Tacikistan ilim akademisinin akademigi Mirzaev, Tacikistanda Şarkiyat sahasında başarılan işler hakkında izahda bulunarak, bir çok meselelerin henüz çözümlenmediğini belirtti. Onun izah ettiğine göre, bu sahada başka cumhuriyetlere nazaran ileri olduğu zannedilen Tacikistan ile Özbekistanda da yetişen uzmanlar yokmuş. Onun için Tacikistanlı ilim adamı Mirzaev, sadece arabın harflerini bilen ve arapça yarım-yamalak okuya bilen eleman değil, tam manâsiyle ilmi tetki kypabilecek olan uzman yetiştirmek gerek dedi.»

Makalesinde Kazak Türkü ilim adamı Rahman Berdibayoğlu, Tacikistanlı Mirzaevin bu tekliflerinin Türkistanın başka cumhuriyetlerinden gelenler tarafından da tasvip edildiğini bilhassa belirtiyor. Bu husus da konuşan Özbekistanlı ilim adamlarının da kendi cumhuriyetlerindeki

şarkiyat meselesiyle ilgili çalışmaların tatmin edici olmadığını belirttikten sonra şöyle diyor:

«Kazak ilim akademisi reisi muavini Nusupbekoğlu, şarkiyat meselesine de değindikten sonra, Kazakistan tarihini ilgilendiren bir çok meselenin el değdirilmeden durmasının başlıca sebebi, eski yazıları okuyarak tetkiki çalışmalar yapanın azlığı. Onun için arap-fars dilinin okullarda okutulması ve Kazak üniversitesinin şarkiyat fakültesinin vakit geçirilmeden açılması gerek dedi.»

Bundan sonra yazar, adı geçen toplantıya iştirak eden ilim adamlarının Türkoloji hakkında ikinci kongrenin çağırılmasının çok ehemmiyetli olduğuna işaret ettiğini anlatarak, toplantıda yapılan bunun gibi tekliflerin Türkmen, Tacik ve Kırgız Cumhuriyetleri ilim adamları tarafından da desteklendiğini belirtiyor. Makalesinde yazarın anlattığına göre, Türkistanlı ilim adamları, folklor meselesine de değinerek «Köroğlu» «Alpamış», «Kobılandı», «Leyla ile Mecnun» gibi destanlar üzerinde çalışılması teklif edilmiş. Bununla beraber toplantıda, Türkistanın tüm edebiyatı hakkında müşterek çalışmanın ehemmiyeti bilhassa belirtilerek, sadece edebiyatçıların değil, tarihçilerin, etnografların, arkologların ve dilcilerin de müşterek çalışmalarının şart olduğu hakkında mutabakata varılmış. Yazar bundan sonra şöyle tamamlıyor makalesini: «Kardeş cumhuriyetlerin ilmi muvaffakiyetlerinin neticeleri hakkında ve ilerideki meseleleri hususunda bir-biriyle fikir teatisinde bulunarak hareket etmelerinin çok mühim olduğu Taşkentteki toplantıda bir defa daha anlaşıldı.»

TÜRKİYE'Yİ ESİR TÜRKELİNE YANLIŞ TANITMAYA YARDIM EDEN TÜRKİYELİ YAZARLAR.

Türkistanlıların, Türkiyeli kardeşlerine olan sevgisini bilmem izahı lüzum var mı? Türkistanlılar kendileri esaret altında oldukları için, hiç olmazsa, Türklüğün tek hür kalesi Türkiye'nin refah içinde ebediyen hür ve müstakil olmasını canı gönülden dilerler. Bunun başlıca misallerlerinden biri, meşhur Kazak Türkü şairi Mağcan Cumabayoğlunun «Uzakdaki Kardeşime» diye İstiklâl harbi sırasında Türkiye'ye hitaben yazdığı şiiirdir. İşte en az kendileri kadar sevdiği kan kardeşleri, Anadolu Türklerini, her şeyde ve her hususta en iyi durumda görmek isteyen Türkistanlıların, Türkiye hakkındaki herhangi bir menfi propagandayı iyi karşılamıyacağı, buna, kanmıyacağı, aradan ne kadar zaman geçmiş olsa bile, Anadoludaki kardeşlerini hiç aklından çıkarmıyacağı ve çıkar-

madığı muhakkak. Bu durumu iyi bilen Ruslar, her vesileyle Türkiyeyi Türkistanlılar nazarında küçük düşürmeye çalışırlar. Meselâ, kalkınmadan ve çeşitli sahadaki istihalden bahis ederken, hep Türkistanın Moskof tarafından sömürülmekte olan iktisadi durumunu Türkiye ile mukayese ederek, «İstihsalimiz Türkiye'den şu kadar fazla» denilen gibi taktik kullanırlar. Moskofun bununla ne demek istediğini iyi anlayan Türkistanlıların ses çıkaramamasına rağmen hoş karşılamadığını ruslar da bilirler. Bunun için de Moskof emperyalizmi, bazı Türkiyeli yazarların kalemiyle, Türkiyeyi Türkistanlılara kendi istedikleri gibi göstermeye çalışmakta. Buna, Fahri Erdiñç ile Aziz Nesin'in Türkistan başınında çıkmakta olan bazı roman ve yazıları delildir. Meselâ, Fahri Erdiñç'in «**Kendi memleketinde üvey evlât muamelesi görenler**» isimli romanı «Kazakistan Ayelderi - Kazakistan Hanımları» adlı Kazakistan komünist partisi merkezi komitesi tarafından ayda bir defa çıkarılmakta olan dergide yayınlandı. Bu romanında yazar, Türkiye'yi tamamen Amerika'nın esareti altında gibi gösteriyor. Yakup adında bir genci seven Gül adındaki köylü kızının Amerikalı yüzbaşıya zorla paraya satıldığını, Yakub'un, Gül'ü kaçırırken bir askeri üse rasladığını, fakat Türk askerlerinin, soğuktan üşüyüp ölmek üzere olanları, Amerikalılardan çekindiği için içeri almadığını, Yakub'un donarak öldüğünü anlatarak, aslı esası olmayan bir çok yalanı savurmakta. Bununla, Türkistandaki komünistler, Türkiye'de kadın haklarının olmadığını, Türkiye'nin Amerika'nın sömürgesi (!) olduğunu, Türk kızlarını din ve millet farkı güdümeden Amerikalılara para ile satıldığını anlatmak istemekte. Acı olanın, rusların işine yarayan bu yazıların yazarının Türkiyeli olmasıdır. Fahri Erdiñç adlı vatandaşın bu romanı Kazakistan komünist partisi merkezi komitesi tarafından çıkarılmakta olan aylık «Kazakistan Ayelderi» adlı derginin Kasım ve Aralık 1971 deki sayılarında yayınlandı.

DİNSİZLER KÖŞESİNE LÂYIK GÖRÜLEN YAZI

«Beni Stalin yarattı» diyen Nazım Hikmetov'un doğumundan bu yana yetmiş yıl dolması vesilesiyle de hızlandırılan Türkiye hakkındaki yazılara, Aziz Nesin'in yazıları da ilâve edilmekte. Hatta o kadar ki, Türkistanlı yerli komünistlerin yazıları dahi çok zaman laik görülmeyen yerlere Aziz Nesin efendinin yazıları konmakta. Malûm olduğu gibi, komünizm boyunduruğu altındaki memleketlerin basın organlarının hepsinde bir «ateist-dinsizler köşesi» olur. Buna dine karşı olan, din ile alay eden seçme yazılar konur. İşte Aziz Nesin efendinin «Vasiyet» adındaki bir yazısı adı geçen «Kazakistan Hanımları» adlı Kazakistan komü-

nist partisi merkez komitesi tarafından her ay çıkarılmakta olan derginin Nisan 1972 deki sayısının 10 ncu sahifesindeki «Dinsizler Köşesine» konmuş. Yazının Türkiye’de neşiredilip edilmediğini bilmiyorum. Ne olursa olsun, okuyuculara bilgi bakımından dahi olsa da, onun yazısını burada tekrarlayarak günaha girmek istemiyorum. Her halde «Dinsizler Köşesine» seçilen bir yazının nasıl olduğu tahmin edilir.

Komünistler Aziz Nesin’i çok sevmiş olmalı ki, onun hayatı ile ilgili bilgi verdikten sonra, 27 sahifelik çeşitli kısa-kısa hikâyelerini «Kazakistan Yazıcılarının Aylık Organı» her ay 225 sahife olarak çıkmakta olan «Culduz-Yıldız» dergisinin so nsayısında yayınladılar. Bu hikâyelerini de Aziz Nesin efendi, kendi görüşüne göre, yani komünistlerin beğeneceği gibi yazmış.

T.C.ZİRAAT BANKASI

*HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde bulunmaktan kıvanç duyar*

MUR.

T A Ş E R Y A B G U

Beyaz uçmak soluğunda kurşun mendil
Nakış nakış ülküleri büyüttük dağ doruğu!
Doğuşlarda uçmaklarda mavi — yeşil,
Taşer Yabgu buyrukladı sağ yumruğu.

Demir eski, tunç yüreği otağların
Beyaz gemi, kırmız köpük duvağların,
Boğran salkı azap büyür ırağların.
Ocaklarında yalaz sever ak yağ.

Tanrıdağ gürlledi; dokuz-oğuz.
Er savaşçılar yüceldi;
Kürşat!

Uçuç böceklerinde yol-uz,
Yaseminler milyonca sevildi
Yağmurla gökkuşağı,
Kanat.

Tiriğ'in atları al-boz,
Bozkurda duyarlık tatlı-hoş
Güç çeliğe vardı emildi
Turan yemini;
Pusat!

Kar beyazında umut, sevgilerde beğ.
Atlas maviliklerde cenklerde yeğ.
Hoyrat öfkelerde buzdağı yeniseğ,
Taşer katında; Bozkurtların bin tuğu!

Hayati Baki

KÖYDEN ŞEHİRE İŞGÜCÜ GÖÇÜ

Asistan Ahmet GÖKÇEN

Tarımdan tarım dışı sektörlerle doğru, aktif nüfusun göçü çeşitli faktörlerin tesiri altındadır. Köyün itim ve şehrin çekim gücü köy ve şehir kesimlerinde iame ve bağımlılık oranlarının farklı oluşu, milli gelir içinde tarımın ve tarım dışı sektörlerin payları ve çalışan nüfus başına düşen harcanabilir gelir oranlarının tarım dışı sektörler lehine olması, tarımdaki makinalaşma ve teknolojik değişikliğe rağmen, tarımdaki verim artışının düşük seviyede kalması, kullanılabilecek tarım topraklarının marjinal sınıra ulaşması, toprakların parçalanması ve tarımda yeter büyüklükte işletmelerin kurulmaması, köy-şehir ilişkilerinin artması ve taşıma araçlarının çoğalması, eğitimde meydana gelen yaygınlaşma ve tarım sektöründeki işgücü fazlasının istihdam imkanları bulma ümidi gibi birçok faktörler işgücünün, köyden şehire doğru göçüne tesir etmektedir. Ancak işgücü göçlerine tesir eden yukarıdaki birçok faktörler sayılabilirse de bunların en önemlisi hiç şüphesiz ki, tarım ve tarım dışındaki gelir ve tarım dışı ve tarım arasındaki harcanabilir gelir oranlarının farklılıklarıdır. Aslında, sayılabilen birçok sebepleri de tarım ve tarım dışındaki bu gelir farklılıkları doğurmaktadır.

Aktif nüfusumuzun büyük çoğunluğu tarımda yaşar durumda olmasına rağmen milli gelirimizin düşük bir kısmını yaratmaktadır. Gerçekten de 1955 de toplamı milli gelirin % 40'ünü tarım sektörü, % 60'ünü tarım dışı sektörleri yaratırken, tarımın payı gittikçe azalarak 1969 da tarımın milli gelirden ki payı % 31'e düşmüş, tarım dışı sektörlerin payı ise % 60'a yükselmiştir. Oysa aynı dönemlerde toplam aktif nüfusumuzun tarım ve tarım dışı sektörlerle dağılımında önemli bir değişiklik olmamıştır. Çalışan başına düşen harcanabilir gelirden de yine, tarım sektöründeki aktif nüfus aleyhine bir durum vardır. 1955 yılında tarım dışı ve tarım arasındaki gelir oranı 4.27 dir. Yani tarım dışı sektörlerde çalışan nüfus başına düşen gelir, tarımdaki çalışan nüfus başına düşen gelirin 4.27 katıdır. 1955 yılında tarımda çalışan başına harcanabilir gelir 800 lira iken tarım dışında çalışan başına harcanabilir gelir 3.420 liradır. İki sektör arasındaki bu harcanabilir gelir oranı 1963 yılında 3.41'e düşmüş tarımda ve tarım dışında çalışan başına gelirlerde 2.300 ve 7.850 lira olmuştur. Ancak 1963 yılına

kader tarımda çalışanlar lehine görülen bu nisbi ilerleme bu yıldan itibaren tarım dışında çalışanlar lehine dönmüş ve 1969'a kadar artarak iki sektör arasındaki harcanabilir gelir oranı 4.33'e yükselmiş, gelirler ise aynı yılda tarımda 3.140 tarım dışında 13.600 lira olmuştur. (+) Tarım sektöründen tarım dışı sektörlerle doğru işgücünün kaymasının asıl kaynağını tarım dışı ve tarım sektörleri arasındaki ve tarım dışı sektörler lehine bu harcanabilir gelir oranı teşkil etmektedir.

Görüldüğü gibi Türkiye, 1963 yılında plânlı döneme başladıktan ve hızlı sanayileşme vetiresi içine girdiğinden bu yana tarım dışı tarım arasındaki harcanabilir gelir oranı tarım dışı sektörler lehine bir gelişme göstermektedir. İki kesim arasındaki fert başına harcanabilir gelir oranının 1963'te 3.41'e düşmüş iken 1969'da yeniden 4.33'e yükselmesi de bunu göstermektedir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde toplam yatırımların % 15.4'ü tarım sektörüne % 84.6'sı tarım dışı sektörlerle, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde ise toplam yatırımların %15.2'si tarım sektörüne % 84.8'i tarım dışı sektörlerle ayrılmış ve sanayiye büyük önem verilmiş İkinci Planda sanayi sektörü «sürükleyici sektör» olarak tarif edilmiştir. 1963 yılından itibaren tarım dışı ve tarım arasındaki gelir oranlarının yeniden artmaya başlamasının bir çok sebepleri olmasına rağmen, muhakkak ki en önemlisi plânlı dönemdeki hızlı sanayileşme politikamızdır. Plânlı dönemde yatırımların % 85'inin tarım dışına yapılmış olması bu sektörlerde tarım oranla daha hızlı bir gelir artışına sebep olmuştur. Köyden şehire doğru göçlerin artmasına sebep tarım dışı ve tarım arasında, çalışan başına gelir oranının artmaya devam edeceği varsayımdır. İki sektör arasındaki gelir oranının tarım dışı lehine artmaya devam ettiği müddetçe işgücü göçler de artmaya devam edecektir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve gerekse İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında tarım dışı sektörlerle ve özellikle sanayiye verilen büyük önem ve bu sektörün «sürükleyici sektör» olma görüşü, önümüzdeki plan dönemlerinde de devam edeceği ve bu ana stratejinin değişmeyeceği bir gerçektir. Önümüzdeki plan dönemlerinde bu eği-

limin devam edeceği varsayılırsa tarım dışı ve tarım arasındaki çalışan başına gelir oranlarının artmaya devam etmesi ve buna bağlı olarak işgücünün tarımdan tarım dışına göç etmesi beklenir. Tarım dışı ve tarım sektörlerinde aktif nüfus başına gelir oranlarının ileriki yıllarda ne zamana kadar artmaya devam edeceği ve hangi seviyeden sonra düşme temayülü göstereceği ve hangi oranda az-çok sabit bir durumda kalacağı hakkında şimdiden kesin bir şey söylemek güç olmasına rağmen, Türkiye'de sanayileşme tamamlanmadığı, belli bir safhaya ve doyum noktasına gelmediği ve hızlı sanayileşme olan ana strateji de tarım lehine bir gelişme olmadığı müddetçe, tarım dışı ve tarım sektörleri arasındaki fert başına harcanabilir gelir oranlarının önümüzdeki yıllarda artmaya devam edeceği gözlenebilir. Türkiye'deki bu sanayileşme hızına bağlı olarak oran da büyüyecektir. Ancak sanayileşme tamamlanıp doyum noktasına geldikten, bu hız düşmeye başladık tan sonra iki sektör arasındaki harcanabilir oranı da düşmeye başlayacak ve tarım dışındaki farklılıkları da azalacaktır. Sektörler arasındaki gelir farklılıklarının azalması, fert başına düşen harcanabilir gelir arasındaki nispeti de düşürecektir. İki sektör arasındaki bu nisbetsizliklerin azalması, köyden şehire doğru olan aktif nüfus göçünün azalmasına tesir edecektir. Ne var ki, Türkiye'nin sanayileşmesi, önümüzdeki yıllarda daha da hız kazanmak zorunda olduğundan, İki sektör arasındaki gelir farklılığı ve harcanabilir gelir oranı da büyüyecek ve aktif nüfus göçlerinin asıl kaynağını teşkil etmeye devam edecektir.

(+) Kaynak: Köyden Şehire İşgücü Göçleri (1965 — 1982 ye ait tahminler) Ahmet Gökçen

DEVLET

Milliyetçi Siyasi Gazete
Abone olunuz. Abone bulunuz.
ADRES: P.K. 284 Bakanlıklar
ANKARA

Türkpetrol

İLK MİLLÎ PETROL DAĞITIM ŞİRKETİ

Ağustos 1972

Sayı : 15

Ey
Türk !
Üstte
Gök
Çökmedikçe
Altta
Yer
Delinmedikçe
Senin
İlini
ve
Töreni
Kim
Bozabilir ?

Fiyatı : 3 Lira

Emel Matbaacılık Sanayi Ltd Şti

Ankara — 1972